

กฤษฎีกาสาร

www.ocs.go.th

ปีที่ ๑๙ ฉบับที่ ๑ (ตุลาคม - พฤศจิกายน ๒๕๖๖)

๑๒

บทบาทของสำนักงานคณะกรรมการ
กฤษฎีกากับการพัฒนานกฎหมาย
ในยุคเทคโนโลยีอุบัติใหม่ในเวที APEC

๒๐

การประชุมใหญ่ของสมาคมกฎหมาย
อาเซียน ครั้งที่ ๑๔ (14th ASEAN Law
Association General Assembly)

นายปรกรณ์ นิลประพันธ์ เลขาธิการคณะกรรมการการกฤษฎีกา ร่วมพิธีสวดพระพุทธรูปและทำบุญตักบาตร ถวายพระราชกุศล เนื่องใน “วันนวมินทรมหาราช” โดยมีนายเศรษฐา ทวีสิน นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เป็นประธานในพิธี ผู้เข้าร่วมพิธีประกอบด้วย คณะองคมนตรี ประธานรัฐสภา ประธานศาลฎีกา ประธานวุฒิสภา ประธานองค์กรอิสระ หน่วยงานราชการในพระองค์ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ผู้บัญชาการทหารและตำรวจ และหัวหน้าส่วนราชการระดับปลัดกระทรวงหรือเทียบเท่า เมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๖ ณ ท้องสนามหลวง

นายธนาวัฒน์ สังข์ทอง รองเลขาธิการคณะกรรมการการกฤษฎีกา พร้อมคณะข้าราชการของสำนักงานฯ ร่วมพิธีวางพวงมาลาถวายบังคมพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เนื่องใน “วันนวมินทรมหาราช” พุทธศักราช ๒๕๖๖ เพื่อน้อมรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อพสกนิกรชาวไทย เมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๖ ณ อุทยานเฉลิมพระเกียรติฯ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

นางชื่นสมัน นิเวทงษ์ กรรมการร่างกฎหมายประจำ พร้อมคณะข้าราชการของสำนักงานฯ ร่วมพิธีวางพวงมาลาถวายบังคมพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องใน “วันปิยมหาราช ๒๕๖๖” เพื่อน้อมรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อพสกนิกรชาวไทย เมื่อวันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๖ ณ พระลานพระราชวังดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

ก้าวเข้าสู่ปีที่ ๑๙ ของวารสารกฎหมาย การฉบับนี้เป็นฉบับแรกของปีงบประมาณ ๒๕๖๗ พบกับรูปแบบที่มีการปรับเปลี่ยนให้มีความทันสมัยมากขึ้น การเปิดรับข้อมูลข้อเสนอแนะต่าง ๆ จากผู้อ่านในรูปแบบแบบสอบถาม รวมถึงการเผยแพร่วารสารทั้งแบบรูปเล่มและผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าถึงสาระน่ารู้ที่เป็นประโยชน์ได้อย่างสะดวกและทั่วถึง เป็นอีกความมุ่งมั่นของทีมบรรณาธิการที่ดำเนินการควบคู่ไปกับการจัดทำเนื้อหาสาระที่มีประโยชน์สู่ผู้อ่านทุกท่าน

ฉบับนี้เริ่มต้นกันด้วยบทความทางกฎหมาย นำเอาความเห็นทางกฎหมายที่น่าสนใจเกี่ยวกับการดำเนินการในพื้นที่ป่าตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. ๒๕๕๔ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ว่ามีอำนาจหน้าที่อย่างไรบ้าง มาพร้อมกับความเห็นทางกฎหมายของคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง เกี่ยวกับเรื่องมติรับรองไม่รับรองโครงการทำวิจัยของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน กรุงเทพมหานคร ว่าเป็นคำสั่งทางปกครองหรือไม่ ก้าวทันยุคสมัยปัจจุบันอย่างต่อเนื่องกับสาระน่ารู้เกี่ยวกับเทคโนโลยี ฉบับนี้เป็นเรื่องของ AI ที่มีส่วนการสร้างสรรค์ผลงานต่าง ๆ จึงเกิดคำถามว่าแล้วงานศิลปะที่สร้างขึ้นมาจาก AI นั้น จะถือว่าเป็นลิขสิทธิ์ของใครกันแน่ ขณะที่สาระน่ารู้ในเล่มนี้ก็มีบทความต่อเนื่องกันกับกฎหมายและเทคโนโลยี ด้วยเรื่อง DIGITAL ID เกี่ยวกับการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ความสะดวก ปลอดภัย และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง สก๊อปพิเศษฉบับนี้เป็นบทบาทที่สำคัญของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกากับการพัฒนากฎหมายในยุคเทคโนโลยีอุบัติใหม่ ในเวที APEC ตามมาด้วยบทความทางกฎหมายต่างประเทศ เรื่องราวเกี่ยวกับการประชุมใหญ่ของสมาคมกฎหมายอาเซียน ครั้งที่ ๑๔ ไปพบกับสาระน่ารู้ต่าง ๆ ที่นำมาฝากกันในฉบับนี้ และกลับมาพบกันอีกครั้งในฉบับต่อไปกับวารสารกฤษฎีกาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

บรรณาธิการ

- ๒ ความเห็นทางกฎหมายของคณะกรรมการกฤษฎีกาที่น่าสนใจ การดำเนินการในพื้นที่ป่าตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช ๒๕๕๔ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 - ๔ ความเห็นทางกฎหมายของคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองที่น่าสนใจ การที่คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน กรุงเทพมหานคร มีมติรับรองหรือไม่รับรองโครงการวิจัยเป็นคำสั่งทางปกครองหรือไม่
บทความเทคโนโลยีสารสนเทศ
 - ๖ งานศิลปะจาก AI ลิขสิทธิ์เป็นของใคร
เรื่องน่ารู้
 - ๘ DIGITAL ID หรือตัวตนบนโลกดิจิทัล
สก๊อปพิเศษ
 - ๑๒ บทบาทของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกากับการพัฒนากฎหมายในยุคเทคโนโลยีอุบัติใหม่ในเวที APEC
บทความกฎหมายต่างประเทศ
 - ๒๐ การประชุมใหญ่ของสมาคมกฎหมายอาเซียน ครั้งที่ ๑๔ (14th ASEAN Law Association General Assembly)
ประโยชน์จากร่างกฎหมาย
- ปกหลัง ร่างพระราชบัญญัติการประกันภัยทางทะเล พ.ศ.
สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติ

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นายปกรณ์ นิลประพันธ์

เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

นายธนาวัฒน์ สังข์ทอง

นายณพดล เกริกฤกษ์

นางณัฐนันท์ อัสวเลิศศักดิ์

นางกาญจนา ศิริเวดิน

รองเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

กรรมการร่างกฎหมายประจำทุกท่าน และผู้ช่วยเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา
บรรณาธิการ

นางสาวรัชณี สังข์ทองงาม

กองบรรณาธิการ

นางสุริศา ไชว์พันธุ์

นางสมพร นิลประพันธ์

นายจินตพันธุ์ ทังสุบุตร

นางกาญจนาภรณ์ อินทบัณฑิต เลิศลอย

นางชนนันท์ ศรีทองสุข ศรีพันธุ์

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นางสาวปราณี ดิระสมบุรณ์ศิริ

นางเกสินี แสงสุวรรณ

นายณพดล เปลิณเสวี

นายอชิระวิชญ์ พงษ์พิพิธภาส

จัดทำโดย

ส่วนช่วยอำนวยการและประชาสัมพันธ์

สำนักงานเลขาธิการ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

เลขที่ ๑ ถนนพระอาทิตย์ แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร

กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐ โทรศัพท์ ๐ ๒๒๒๒ ๐๒๐๖-๙ ต่อ ๑๓๙๖, ๑๓๐๔

โทรสาร ๐๒ ๒๒๖ ๖๒๐๑

ความเห็นทางกฎหมาย ของคณะกรรมการกฤษฎีกาที่น่าสนใจ

การดำเนินการในพื้นที่ป่าตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช ๒๔๘๔ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

● กองกฎหมายไทย

ประเด็น การจัดทำบริการสาธารณะตามหน้าที่และอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ป่าตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช ๒๔๘๔ ซึ่งไม่มีสภาพเป็นป่าตามความเป็นจริง แต่ถือเป็น “ป่า” เนื่องจากเป็นที่ดินที่ยังมิได้มีบุคคลได้มาตามประมวลกฎหมายที่ดิน นั้น หากไม่มีการแผ้วถางตัดต้นไม้หรือทำให้ทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่ในป่าได้รับความเสียหาย เสื่อมสภาพ หรือหมดสิ้นไป หรือเป็นการก่อสร้างที่เป็นการสร้างถนนหรือสิ่งสาธารณูปโภคที่มีอยู่เดิม มิใช่การก่อสร้างขึ้นใหม่ หรือเป็นการปรับปรุงซ่อมแซมโดยมิได้รื้อล้างพื้นที่ป่าเพิ่มเติมและมิได้มีลักษณะเป็นการทำลายป่า ไม่เข้าเงื่อนไขที่จะต้องขออนุญาตก่อนเข้าดำเนินการตามมาตรา ๕๔ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ แต่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเห็นว่าการดำเนินการดังกล่าวต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๓ และมติเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๔ ซึ่งผ่อนผัน

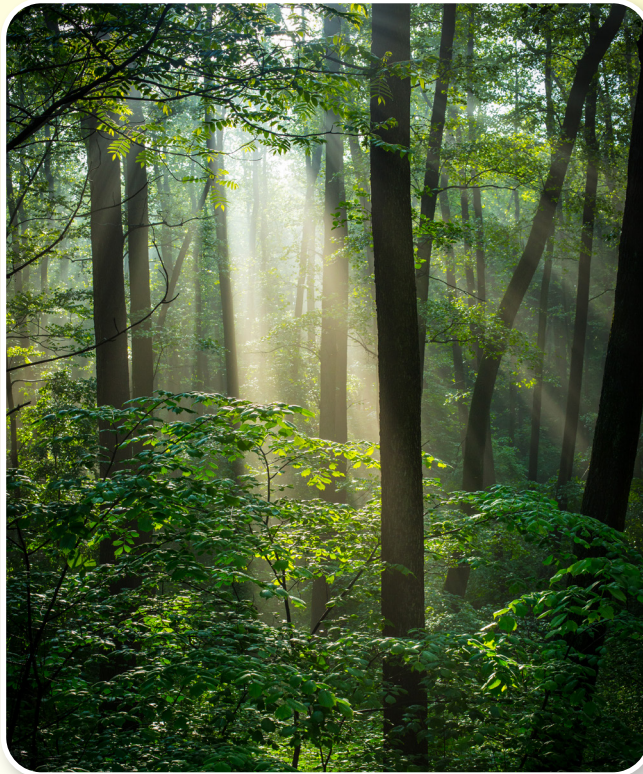
ให้ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐที่ได้เข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้ก่อนได้รับอนุญาต สามารถยื่นคำขออนุญาตในภายหลังเพื่อปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องได้ และการดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะซึ่งเป็นหน้าที่และอำนาจของหน่วยงานของรัฐก็ชอบที่จะดำเนินการตามบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ ๑๒๑/๒๕๕๔ เรื่อง การขออนุญาตแผ้วถางป่าในพื้นที่ดูแลทรายในที่ดินของรัฐ และบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ ๙๒๑/๒๕๕๘ เรื่อง การขออนุญาตแผ้วถางป่าตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช ๒๔๘๔ กระทรวงมหาดไทยจึงขอหารือประเด็นปัญหาดังกล่าวต่อสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ความเห็น พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช ๒๔๘๔ กำหนดนิยามของ “ป่า” ไว้ในมาตรา ๔ (๑) ว่า หมายความว่า ที่ดินที่ยังไม่มีบุคคลใดได้มาตามประมวลกฎหมายที่ดิน จึงเป็นการกำหนดความหมายของป่าโดยถือเกณฑ์การได้มาตามประมวลกฎหมายที่ดินเป็นสำคัญไม่ว่าที่ดินบริเวณนั้นจะมีทรัพยากรป่าไม้เหลืออยู่หรือไม่ และเนื่องจากมาตรา ๕๔ แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ฯ ได้บัญญัติห้ามการก่อสร้าง แผ้วถาง หรือเผาป่า หรือกระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการทำลายป่า หรือเข้ายึดถือหรือครอบครองป่าไว้อย่างชัดเจน ดังนั้น โดยผลของบทบัญญัติ

ดังกล่าว หากโครงการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสงค์จะใช้พื้นที่ในเขตป่าและมีการดำเนินการในลักษณะดังกล่าว จะต้องขออนุญาต และได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนเข้าดำเนินการ เว้นแต่เป็นการเข้าทำประโยชน์เพื่อการอนุรักษ์ ฟื้นฟู หรือบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่ในป่ามิให้ได้รับความเสียหาย เสื่อมสภาพ หรือหมดสิ้นไป ซึ่งมีใช้การกระทำที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของการมีกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ จึงจะได้รับการยกเว้นให้สามารถดำเนินการได้โดยไม่ต้องขออนุญาต เนื่องจาก

โดยหลักแล้วกฎหมายไม่ประสงค์จะให้การกระทำที่มีผลเป็นการบำรุงรักษาป่าอยู่ด้วยในตัวจะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของกฎหมายว่าด้วยป่าไม้อีก ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงเป็นรายกรณี โดยไม่อาจวินิจฉัยวางแนวทางปฏิบัติเพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานสำหรับการปฏิบัติราชการทั่วไป ทั้งนี้ เป็นไปตามแนวความเห็นของคณะกรรมการฯ ที่เคยวินิจฉัยไว้ในเรื่องเสร็จที่ ๙๒๑/๒๕๕๘

อนึ่ง คณะกรรมการฯ มีข้อสังเกตว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจจัดทำบริการสาธารณะเพื่อ

ประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นภายใต้วัตถุประสงค์ตลอดจนหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือตามกฎหมายอื่นที่บัญญัติให้เป็นหน้าที่และอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในขณะที่กรมป่าไม้ไม่มีภารกิจในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และบำรุงรักษาทรัพยากรป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติอื่นที่อยู่ในป่าตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ ข้อเท็จจริงตามข้อหาเรื่องนี้จึงเป็นกรณีการบังคับใช้กฎหมายระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกรมป่าไม้ ในพื้นที่เดียวกัน

จึงต้องพิจารณาวัตถุประสงค์ของกฎหมายทั้งสองฉบับประกอบกัน หากกฎหมายทั้งสองฉบับมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน การบังคับใช้กฎหมายแต่ละฉบับจะต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายนั้น ๆ แต่การบังคับใช้กฎหมายแต่ละฉบับสามารถใช้บังคับได้เท่าที่ไม่ขัดกับกฎหมายอีกฉบับ จึงเป็นการสมควรที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะใช้มาตรการในทางบริหารเพื่อให้เกิดการบูรณาการร่วมกัน เพราะต่างก็มีหน้าที่บังคับการตามกฎหมายในความรับผิดชอบของตน เพื่อรักษาประโยชน์ส่วนรวม โดยพิจารณาถึงความเหมาะสม ความจำเป็นและ

ประโยชน์ได้เสียทั้งของรัฐและเอกชนและระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกัน มิฉะนั้นแล้ว ปัญหาการพิพาทกันระหว่างหน่วยงานของรัฐหรือระหว่างหน่วยงานของรัฐกับเอกชนก็จะมีอยู่เนื่อง ๆ ซึ่งย่อมไม่เป็นผลดีต่อประโยชน์ส่วนรวม

(เรื่องเสร็จที่ ๑๐๑๓/๒๕๖๖ บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง การดำเนินการในพื้นที่ป่าตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช ๒๔๘๔ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๗))

ความเห็นทางกฎหมายของคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองที่น่าสนใจ

การที่คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน กรุงเทพมหานคร มีมติรับรองหรือไม่รับรองโครงร่างการวิจัย เป็นคำสั่งทางปกครองหรือไม่

● กองกฎหมายปกครอง

กรุงเทพมหานครได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน กรุงเทพมหานคร และคณะผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านทำหน้าที่อ่านและพิจารณากลับรองโครงร่างการวิจัยในด้านความชอบธรรมด้านจริยธรรมการวิจัยในคน เพื่อให้การรับรองหรือ

ไม่รับรองโครงร่างการวิจัยของข้าราชการหรือบุคลากรในหน่วยงานสังกัดกรุงเทพมหานครและของบุคคลภายนอกสังกัดกรุงเทพมหานครที่ดำเนินการวิจัยในหน่วยงานสังกัดกรุงเทพมหานคร รวมทั้งติดตามประเมินโครงร่างการวิจัยที่ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการฯ เพื่อไม่ให้มีปัญหาด้านจริยธรรมการวิจัยต่อเนื่องจนสิ้นสุดโครงการ ทั้งนี้ เมื่องานวิจัยได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการฯ จะมีผล

ให้งานวิจัยนั้นได้รับการยอมรับเพื่อดำเนินการตีพิมพ์หรือขอรับทุน หรือทำให้ผู้วิจัยนำไปขอตำแหน่งทางวิชาการต่อไปได้

นาย ศ. เป็นนักศึกษาปริญญาเอกของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้จัดทำโครงร่างการวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงพยาบาลรัฐบาลในประเทศไทย โดยโครงร่างการวิจัยดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของเค้าโครงดุลชีพินิพนธ์ ซึ่งจะทำการทดลองในโรงพยาบาลตากสิน ซึ่งเป็นโรงพยาบาลในสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อนำผลการทดลองมาแสดงในดุลชีพินิพนธ์ การทดลองดังกล่าวจึงจะต้องขอให้คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน กรุงเทพมหานคร พิจารณารับรอง

คณะกรรมการฯ ได้พิจารณาคำขอและโครงร่างการวิจัยของนาย ศ. และมีความเห็นให้ปรับปรุงแก้ไข แต่นาย ศ. มีหนังสือชี้แจงว่า ไม่สามารถแก้ไขตามความเห็นของคณะกรรมการฯ ได้เนื่องจากจะขัดกับโครงร่างการวิจัยหลักที่ได้ผ่านการทดสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว

จึงมีหนังสือขอยกเลิกการขอพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคนของกรุงเทพมหานคร รวมทั้งยกเลิกการเก็บข้อมูลในโรงพยาบาลตากสิน และให้ถือว่าหนังสือฉบับดังกล่าวเป็นการอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง

กรุงเทพมหานครจึงขอหาหรือว่า การลงมติและสรุปผลการพิจารณาโครงการวิจัยของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน กรุงเทพมหานคร ที่เป็นการลงมติรับรองหรือไม่รับรองโครงการวิจัยนั้น เป็นคำสั่งทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ หรือไม่

คณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง เห็นว่า การที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครออกคำสั่งกรุงเทพมหานคร ที่ ๒๓๘๑/๒๕๖๓ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน กรุงเทพมหานคร และคณะผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ลงวันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๓ เป็นการใช้อำนาจตามมาตรา ๔๙ (๓) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘ แต่งตั้งคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน กรุงเทพมหานคร ให้เป็นคณะกรรมการเพื่อปฏิบัติราชการ โดยให้คณะกรรมการฯ มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการตามสมควรเพื่อปกป้องศักดิ์ศรี สิทธิ ความปลอดภัย และรักษาผลประโยชน์ของผู้ที่เป็นอาสาสมัครและชุมชนในการวิจัย โดยพิจารณาผลประโยชน์และความจำเป็นของการวิจัย ตลอดจนกำกับดูแลให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์การพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน รวมถึงการพิจารณาผลประโยชน์การขัดกันของผลประโยชน์ของผู้วิจัย ผู้สนับสนุน และผู้ที่เกี่ยวข้องอ่านและพิจารณาถ้อยแถลงโครงการวิจัยร่วมกันถึงความชอบธรรมด้านจริยธรรมการวิจัยในคนในการให้

การรับรองหรือไม่รับรองโครงการวิจัยของข้าราชการหรือบุคลากรในหน่วยงานสังกัดกรุงเทพมหานคร และโครงการวิจัยของบุคคลภายนอกสังกัดกรุงเทพมหานครที่ดำเนินการวิจัยในคนในหน่วยงานสังกัดกรุงเทพมหานคร **คณะกรรมการดังกล่าวจึงถือเป็นเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายให้อำนาจในการดำเนินการตามกฎหมาย** การลงมติรับรองหรือไม่รับรองโครงการวิจัยของคณะกรรมการฯ เป็นการดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจที่ได้รับมอบหมายในข้อ ๒ ของคำสั่งกรุงเทพมหานครฯ ดังนั้น การลงมติ

ดังกล่าวของคณะกรรมการฯ จึงมีผลผูกพันต่อผู้ยื่นคำขอโดยไม่ต้องนำดินั้นไปให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครดำเนินการสั่งการอีกครั้งหนึ่ง การใช้อำนาจหน้าที่ลงมติรับรองหรือไม่รับรองโครงการวิจัยของคณะกรรมการฯ มีผลให้นาย ศ. ต้องปรับปรุงแก้ไขโครงการวิจัยเสียก่อน จึงจะได้รับการรับรองให้ดำเนินการวิจัยในโรงพยาบาลตากสินได้ หากไม่ปรับปรุงแก้ไข ก็ไม่อาจดำเนินการวิจัยดังกล่าว กรณีจึงเป็นการใช้อำนาจทางปกครองของเจ้าหน้าที่ที่มีผลกระทบต่อสิทธิของนาย ศ. ซึ่งเป็นผู้ยื่นขอให้พิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน **เข้าลักษณะเป็นคำสั่งทางปกครองตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๔**

ทั้งนี้ เมื่อปรากฏว่า นาย ศ. มีหนังสือขอยกเลิกการขอพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคนของกรุงเทพมหานคร และยกเลิกการเก็บข้อมูลในโรงพยาบาลตากสิน การขอยกเลิกการขอพิจารณาจริยธรรมดังกล่าวจึงเป็นกรณีที่นาย ศ. ไม่ประสงค์จะให้มีการดำเนินการตามวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองต่อไป คำขออันเป็นฐานของคำสั่งทางปกครอง จึงมีได้มีอยู่ต่อไปและเรื่องดังกล่าวก็ยุติลงแล้ว ดังนั้น เมื่อนาย ศ. จะให้ถือว่าหนังสือขอยกเลิกการขอพิจารณาจริยธรรมดังกล่าวเป็นการอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง ก็ไม่อาจถือว่าหนังสือดังกล่าวเป็นการอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง เพราะคำขออันเป็นฐานของคำสั่งทางปกครองไม่มีอยู่ต่อไปแล้ว

(**เรื่องเสร็จที่ ๑๑๑๖/๒๕๖๖** บันทึกคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง เรื่อง การรับรองหรือไม่รับรองโครงการวิจัยของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน กรุงเทพมหานคร)

งานศิลปะจาก AI ลิขสิทธิ์เป็นของใคร

● ส่วนสารสนเทศ

โดยหลักแล้วลิขสิทธิ์คุ้มครองการแสดงออกทางความคิดของผู้ที่สร้างสรรค์งานต้นฉบับขึ้นด้วยตนเอง โดยต้องมีการใช้แรงงานทักษะ กระบวนการตัดสินใจ และความพยายามของ

ผู้สร้างสรรค์ผลงาน จนกระทั่งออกมาเป็นงานศิลปะ งานเพลง หรืองานวรรณกรรมต่าง ๆ และการคุ้มครองลิขสิทธิ์ยังเป็นเครื่องมือทางเศรษฐกิจที่ให้องค์กรตอบแทนความคิดสร้างสรรค์ กระตุ้นให้เกิดการสร้างสรรคผลงานใหม่ ๆ ออกมาสู่สังคมอีกด้วย แต่เดิมความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานต่าง ๆ ที่ถูกสร้างขึ้นโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ไม่เป็นปัญหา เพราะเดิมโปรแกรมคอมพิวเตอร์เป็นเพียงเครื่องมือสนับสนุนกระบวนการสร้างสรรค์ ในทำนองเดียวกับปากกา กระดาษ หรือผ้าใบ ซึ่งงานสร้างสรรค์มีสิทธิ์ได้รับ

ความคุ้มครองลิขสิทธิ์หากเป็นงานต้นฉบับ โดยประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกส่วนมากเห็นว่าผลงานที่สร้างขึ้นโดยมนุษย์เท่านั้น จะได้รับความคุ้มครอง

อย่างไรก็ดีความก้าวหน้าของ AI ที่สามารถตัดสินใจได้เอง โดยอาศัยเทคโนโลยี Machine learning ในกระบวนการสร้างสรรค์ โดยปราศจากการแทรกแซงของมนุษย์และเป็นอิสระ ตลอดกระบวนการหรืออาจอาศัยการป้อนคำสั่งโดยมนุษย์เพียงแค่เล็กน้อยเท่านั้น

ปัจจุบันนี้มีการใช้ AI สร้างผลงานหลากหลายรูปแบบ ในลักษณะของงานที่กฎหมายรับรองให้มีการคุ้มครองลิขสิทธิ์ได้ ทั้งวรรณกรรม ดนตรีกรรม และงานศิลปกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น แอปพลิเคชัน Midjourney ที่เพียงแค่ผู้ใช้งานป้อนคำที่ต้องการ Algorithm จะสร้างสรรค์ภาพศิลปะออกมาจาก AI ที่ได้เรียนรู้รูปภาพนับพัน Deep Mind บริษัทของ Google ได้สร้างซอฟต์แวร์ที่สามารถสร้างเพลงขึ้นมาใหม่ โดยอาศัยการเรียนรู้จากเสียงเพลงต่าง ๆ ที่ถูกบันทึกไว้

ด้าน Adobe ได้เปิดตัว Model Generative AI ในตระกูล Firefly 3 โมเดล ได้แก่ Adobe Firefly Image 2 Model, Adobe Firefly Vector Model และ Adobe Firefly Design Model โดยได้เปิดตัวโมเดลรูปภาพวาด Firefly ตัวแรกเมื่อเดือนมีนาคม และได้รับการตอบรับที่ดีเยี่ยมจากผู้ใช้งาน โดยปัจจุบันมีการสร้างภาพโดยใช้โมเดล Firefly ที่สูงมาก แสดงให้เห็นถึงความต้องการในการใช้งาน Foundation Model มาใช้กับ Work Flow ความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากในโลกของ AI โดยผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ของ Adobe อย่าง Photoshop จะคุ้นเคยกับการใช้เลเยอร์ แต่ภาพที่สร้างจาก AI ไม่มี Layer ด้วยเหตุผลนี้ Adobe จึงสร้างให้ภาพนั้นกลายเป็นเลเยอร์ขึ้นมาอีกครั้ง และเปิดโอกาสให้ผู้ใช้งานสามารถแก้ไขหมุนภาพหรือเคลื่อนย้าย

วัตถุในภาพได้เหมือนกับใน Photoshop นอกจากนั้นในการทำงานของวงการครีเอทีฟก็ต้องสร้างภาพเวกเตอร์ จึงเริ่มใช้ Generative AI สร้างภาพจำลองเวกเตอร์ ซึ่งเป็นครั้งแรกสำหรับอุตสาหกรรมที่สามารถสร้างเวกเตอร์ผ่านพรอมต์ได้และยังสามารถแก้ไขชิ้นงานได้อีกด้วย

สำหรับการออกกฎหมายควบคุม AI ในปัจจุบัน

แม้ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายของประเทศใดห้ามการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานที่สร้างโดย AI ไร้ขีดเจน แต่หลาย ๆ ประเทศ เช่น Copyright office ของประเทศอเมริกาได้มีการปฏิเสธความคุ้มครองลิขสิทธิ์แก่ผลงานผู้ใช้ AI เนื่องจากขาดองค์ประกอบของการถูกสร้างขึ้นโดยมนุษย์ ซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกับคดี Feist Publications v. Rual Telephone Service Company ที่ศาลได้วางหลักว่าลิขสิทธิ์นั้นจะคุ้มครองเฉพาะ “ผลของแรงงานทางปัญญา (Fruits of Intellectual Labor)”

ในสหภาพยุโรป The European Court of Justice วางหลักว่าการสร้างสรรค์ผลงานอันมีลิขสิทธิ์ต้องสะท้อนถึง “การสร้างสรรค์ทางปัญญา” และบุคลิกของผู้สร้างสรรค์ ซึ่งหมายความว่าความเป็นมนุษย์นั้นมีความจำเป็นต่อการได้รับความคุ้มครองสิทธิ์ ด้วยเหตุนี้หลาย ๆ ประเทศจึงยังคงเห็นว่าลิขสิทธิ์ควรมุ่งปกป้องความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ไม่ใช่ความคิดสร้างสรรค์ของ AI ดังนั้นงานที่สร้างขึ้นโดย AI และอาจแข่งขันกับงาน

ที่มนุษย์สร้างขึ้นไม่ควรได้รับการคุ้มครอง ประเด็นคำถามที่ตามมาคือ ความเป็นไปได้หรือไม่ที่กฎหมายจะคุ้มครองโปรแกรมเมอร์ ผู้พัฒนา AI ซึ่งในบางประเทศกฎหมายเยอรมัน ยอมรับให้ผู้พัฒนา AI ได้รับความคุ้มครอง ในฐานะผู้สร้างสรรค์ เช่น นิวซีแลนด์ อินเดีย และสหราชอาณาจักร โดยในมาตรา ๙(๓) ของลิขสิทธิ์ของสหราชอาณาจักร วางหลักว่า “ในกรณีงานวรรณกรรมนาฏกรรมดนตรีกรรมหรือศิลปกรรมที่สร้างด้วยคอมพิวเตอร์ ให้ถือว่าผู้สร้างสรรค์คือผู้ดำเนินการจัดเตรียมที่จำเป็นสำหรับการสร้างสรรค์ผลงาน” การปกป้องงานที่สร้างโดย AI อาจเป็นสิ่งที่สมเหตุสมผล หากจุดใจให้เกิดการลงทุนใน AI โดยมีข้อสังเกตว่า ประเทศที่มีบทบัญญัติเหล่านี้โดยมากเป็นประเทศที่พยายามผลักดันนโยบายให้ประเทศเป็นศูนย์กลางระดับโลกด้าน AI และศูนย์กลางของนวัตกรรมที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล (Data-driven innovation)

สำหรับประเทศไทยเคยมีแนวทางต่าง ๆ ในเรื่องของตัวกฎหมาย และยังคงต้องตามยุโรปคล้ายกรณีของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล PDPA (Personal Data Protection Act) ซึ่งเป็นกฎหมายที่ถูกสร้างมาเพื่อคุ้มครองการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล รวมถึงการจัดเก็บข้อมูลและนำไปใช้โดยไม่แจ้งให้ทราบเป็นต้น

ผู้จัดทำ : นางสาวศิริรัตน์ เมืองรี นักวิชาการคอมพิวเตอร์ปฏิบัติการ
: นายวรรณกร อินท่า นักวิชาการคอมพิวเตอร์

อ้างอิง

DIGITAL ID

หรือตัวตนบนโลกดิจิทัล

- กองกฎหมายเทคโนโลยีและการคมนาคม

เพื่อประโยชน์ของทุกคนในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ปลอดภัย สะดวก และรวดเร็ว กองกฎหมายเทคโนโลยี และการคมนาคม ขอเสนอ Infographic เกี่ยวกับ DIGITAL ID หรือตัวตนบนโลกดิจิทัล ความเป็นจริงของการพิสูจน์และ ยืนยันตัวตนทางดิจิทัล และการกำกับธุรกิจบริการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล ดังต่อไปนี้

Digital ID

ผู้รักษาการ รัฐมนตรีกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม วันใช้บังคับ 21/06/66

OVERVIEW (2)

● กฎหมายอะไรกำกับดูแลเรื่องนี้ ?

พระราชบัญญัติว่าด้วยการควบคุมดูแลธุรกิจบริการเกี่ยวกับระบบการพิสูจน์ และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลที่ต้องได้รับใบอนุญาต พ.ศ. 2565

● บริการเกี่ยวกับระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล คืออะไร ?

คือ การให้บริการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลให้แก่องค์กรหรือธุรกิจอื่น ทำให้เมื่อเจ้าของ Digital ID พิสูจน์ตัวตนทางดิจิทัลกับผู้ให้บริการระบบ เพียงแห่งเดียว ก็สามารถที่จะใช้ Digital ID เพื่อติดต่อหรือทำธุรกรรมกับ องค์กรหรือธุรกิจอื่น ๆ ได้ แทนการที่เจ้าของ Digital ID จะต้องพิสูจน์และ ยืนยันตัวตนทางดิจิทัลกับแต่ละองค์กรหรือธุรกิจที่ประสงค์จะติดต่อหรือใช้ บริการ

● ทำไมต้องมีกำกับดูแลบริการระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตน

เพื่อให้การใช้ Digital ID ในการทำธุรกรรม ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์มีความน่าเชื่อถือ ปลอดภัย มีมาตรฐาน รวมถึงป้องกันรักษา ความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล เพราะการ พิสูจน์และยืนยันตัวตนถือเป็นขั้นตอนสำคัญ ในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ระบุ และยืนยันว่าผู้ทำธุรกรรมเป็นบุคคลนั้นจริง

ที่มา: 1. พระราชบัญญัติว่าด้วยการควบคุมดูแลธุรกิจบริการเกี่ยวกับระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตน ทางดิจิทัลซึ่งได้รับในอนุญาต น.ศ. 2565
2. ข้อมูลจาก WEBSITE ของ DGA
3. ข้อมูลจาก WEBSITE ของ ETDA
ฝ่ายกฎหมายเทคโนโลยีและการคมนาคม กองกฎหมายเทคโนโลยีและการคมนาคม สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

WWW.HRISDIHA.GO.TH
WWW.LAWREFORM.GO.TH
SARABAN@OCS.GO.TH
Tels. 0 222 0206 - 9
FACEBOOK : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

OCS สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
Office of the Council of State

Digital ID

ผู้รักษาการ

รัฐมนตรีกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

วันใช้บังคับ

21/06/66

OVERVIEW (2)

● กฎหมายอะไรกำกับดูแลเรื่องนี้ ?

พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการควบคุมดูแลธุรกิจบริการเกี่ยวกับระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลที่ต้องได้รับใบอนุญาต พ.ศ. 2565

● บริการเกี่ยวกับระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล คืออะไร ?

คือ การให้บริการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลให้แก่องค์กรหรือธุรกิจอื่น ทำให้เมื่อเจ้าของ Digital ID พิสูจน์ตัวตนทางดิจิทัลกับผู้ให้บริการระบบเพียงแห่งเดียว ก็สามารถที่จะใช้ Digital ID เพื่อติดต่อหรือทำธุรกรรมกับองค์กรหรือธุรกิจอื่น ๆ ได้ แทนการที่เจ้าของ Digital ID จะต้องพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลกับแต่ละองค์กรหรือธุรกิจที่ประสงค์จะติดต่อหรือใช้บริการ

● ทำไมต้องมีการกำกับดูแลบริการระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตน

เพื่อให้การใช้ Digital ID ในการทำธุรกรรมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์มีความน่าเชื่อถือ ปลอดภัย มีมาตรฐาน รวมถึงป้องกันรักษาความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล เพราะการพิสูจน์และยืนยันตัวตนถือเป็นขั้นตอนสำคัญในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ระบุและยืนยันว่าผู้ทำธุรกรรมเป็นบุคคลนั้นจริง

ที่มา: 1. พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการควบคุมดูแลธุรกิจบริการเกี่ยวกับระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลที่ต้องได้รับใบอนุญาต พ.ศ. 2565

2. ข้อมูลจาก WEBSITE ของ DGA

3. ข้อมูลจาก WEBSITE ของ ETOA

ฝ่ายกฎหมายเทคโนโลยีและการดำเนินงาน กองกฎหมายเทคโนโลยีและการคมนาคม สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

WWW.HRISDIHA.GO.TH

WWW.LAWREFORM1.GO.TH

SARABAN@OCS.GO.TH

โทร. 0 222 0206 - 9

FACEBOOK : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

OCS

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
Office of the Council of State

Digital ID

ผู้รักษาการ

รัฐมนตรีกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

วันใช้บังคับ

21/06/66

การกำกับดูแลผู้ให้บริการระบบฯ

● ผู้ที่จะให้บริการเกี่ยวกับระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล ต้องได้รับใบอนุญาต

- ธุรกิจบริการเกี่ยวกับระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลเป็นธุรกิจที่ต้องได้รับใบอนุญาตตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการควบคุมดูแลธุรกิจบริการเกี่ยวกับระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลที่ต้องได้รับใบอนุญาต พ.ศ. 2565
- บริการที่ต้องได้รับใบอนุญาต ได้แก่ บริการพิสูจน์ตัวตน บริการออกและบริหารจัดการสิ่งที่ใช้ยืนยันตัวตน บริการยืนยันตัวตน หรือบริการแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัล (ม. 7)
- **เว้นแต่** บริการของผู้ให้บริการออกใบรับรองเพื่อสนับสนุนลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ บริการที่ให้แก่บุคคลภายในกิจการ หรือบริการในกิจการที่คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ประกาศกำหนดไม่ต้องได้รับใบอนุญาต (ม. 8)
- ผู้รับใบอนุญาตต้องเป็นนิติบุคคลที่เป็นบริษัทจำกัด บริษัทมหาชนจำกัด หรือนิติบุคคลอื่นตามที่คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ประกาศกำหนด (ม. 9)

ที่มา: 1. พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการควบคุมดูแลธุรกิจบริการเกี่ยวกับระบบการพิสูจน์และยืนยันตัวตนทางดิจิทัลที่ต้องได้รับใบอนุญาต พ.ศ. 2565

2. จดได้จาก WEBSITE ของ DCA

3. จดได้จาก WEBSITE ของ ETDA

ฝ่ายกฎหมายเทคโนโลยีและการคมนาคม กองกฎหมายเทคโนโลยีและการคมนาคม สำนักงานคณะกรรมการการกฤษฎีกา

WWW.KRISDIHA.GO.TH

WWW.LAWREFORM.GO.TH

SARABAN@OCS.GO.TH

โทร. 0 222 0206 - 9

FACEBOOK : สำนักงานคณะกรรมการการกฤษฎีกา

CCS

สำนักงานคณะกรรมการการกฤษฎีกา
Office of the Council of State

Digital ID

วันใช้บังคับ 21/06/66

หน้าที่ของผู้รับใบอนุญาต

- + ห้ามแต่งตั้งผู้มีลักษณะต้องห้ามเป็นกรรมการ ผู้จัดการ หรือผู้ซึ่งรับผิดชอบ (ม. 18)
- + **แจ้ง สพร.** เมื่อมีการใช้บริการจากบุคคลภายนอก (ม. 19) มีเปลี่ยนแปลงข้อมูลตามที่กำหนด (ม. 20) หรือมีการร้องเรียน หรือฟ้องร้องเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ (ม. 21)
- + จัดเก็บข้อมูลตามที่กำหนดเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบ (ม. 22)
- + จัดให้มีการตรวจสอบประเมินระบบตามหลักเกณฑ์ เชื้อนโซ และระยะเวลาที่ สพร. ประกาศกำหนด (ม. 23)
- + ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์กำหนด (ม. 24)
- + ส่งรายงานการเงินและสรุปผลการดำเนินงานเกี่ยวกับการให้บริการต่อ สพร. อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง (ม. 26)

หากจะเลิกประกอบธุรกิจจะต้องดำเนินการอะไรบ้าง ?

- + แจ้งให้ สพร. ทราบไม่น้อยกว่าหกสิบวันก่อนวันที่คาดว่าจะเลิกประกอบธุรกิจ (ม. 29)
- + ดำเนินการตามที่คณะกรรมการกำหนดเพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นแก่ผู้ใช้บริการ เพื่อคุ้มครองผู้ใช้บริการ หรือเพื่อความต่อเนื่องในการใช้งานของผู้ใช้บริการ (ม. 30)
- + แจ้งผลการดำเนินการต่อ สพร. (ม. 31)
- + เมื่อคณะกรรมการอนุญาตให้เลิกประกอบธุรกิจแล้ว ให้ผู้รับใบอนุญาตแจ้งให้ผู้ใช้บริการทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามสิบวันก่อนวันที่ได้รับอนุญาตให้เลิกประกอบธุรกิจ และใบอนุญาตสิ้นผลนับแต่วันที่ได้รับอนุญาตให้เลิก (ม. 32)

ที่มา: 1. นระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการควบคุมและธุรกิจบริการเกี่ยวกับระบบการพิสูจน์ตัวตน

ทางดิจิทัลที่ต้องได้รับใบอนุญาต น.ศ. 2565

2. ข้อมูลจาก WEBSITE ของ DGA

3. ข้อมูลจาก WEBSITE ของ ETDA

ฝ่ายกฎหมายเทคโนโลยีและการเงิน กองกฎหมายเทคโนโลยีและการคมนาคม สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

WWW.HRISDIHA.GO.TH

WWW.LAWREFORM.GO.TH

SARABAN@OCS.GO.TH

โทร. 0 222 0206 - 9

FACEBOOK : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
Office of the Council of State

บทบาทของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา กับการพัฒนานกฎหมายในยุคเทคโนโลยีอุบัติใหม่ ในเวที APEC

ณรัตน์ โพธิ์พัฒนชัย^๑

บทนำ

ท่ามกลางการพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างก้าวกระโดดด้วยการนำเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมต่าง ๆ มาสนับสนุน

การประกอบธุรกิจและสนองความต้องการในการดำรงชีวิตของประชาชน หน่วยงานที่มีหน้าที่กำหนดนโยบายหรือเป็นผู้กำกับดูแลการประกอบธุรกิจของประชาชนในภูมิภาคกำลังเผชิญกับความท้าทายในการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์และแนวทางการบังคับใช้กฎหมายให้สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจรูปแบบใหม่

ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม คน และสังคมไปพร้อมกับการมุ่งหาทำไรและความสำเร็จทางธุรกิจ ภาครัฐถูกบังคับพิจารณาประเด็นที่ซับซ้อนเหล่านี้ในการกำหนดนโยบายและออกกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดทางกฎหมายใหม่ที่ส่งเสริมให้เกิดการแข่งขันกันด้านนวัตกรรม การหาจุดสมดุลระหว่างความต้องการภายในประเทศและการแก้ไข ปัญหาของประชาคมโลก การพัฒนาเศรษฐกิจและการแข่งขันระหว่างประเทศ การปกป้องและพัฒนาศักยภาพของธุรกิจภายในประเทศ โดยเฉพาะผู้ประกอบการขนาดเล็กและขนาดกลาง การรักษาและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาในรูปแบบเดิม

^๑ นายณรัตน์ โพธิ์พัฒนชัย นักกฎหมายกฤษฎีกาชำนาญการพิเศษ กองกฎหมายการเงินการคลัง และกองพัฒนานกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

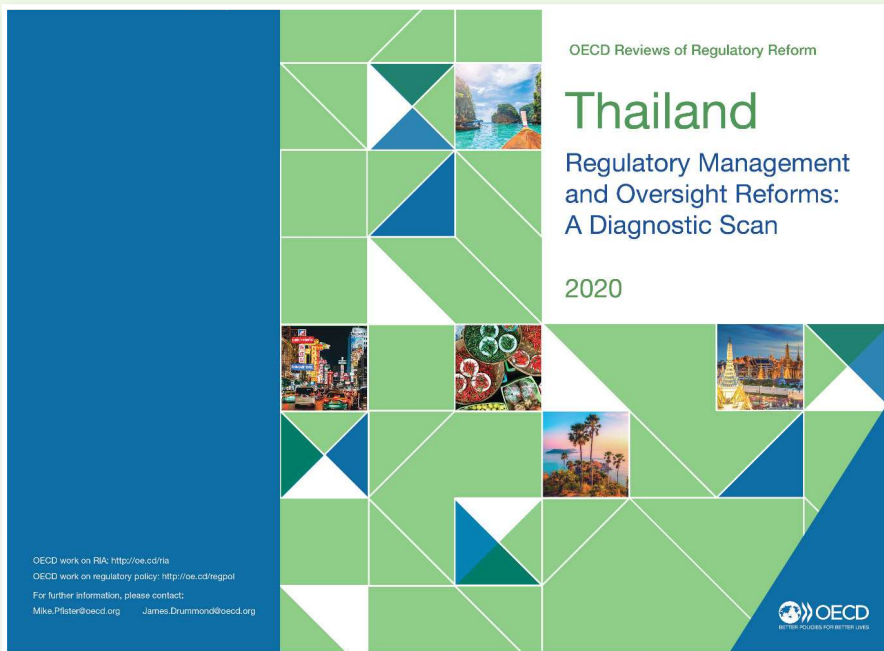
การเข้ามาของเทคโนโลยีอุบัติใหม่ (disruptive technology) สร้างทั้งโอกาสในการแก้ปัญหาเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน แต่ในทางกลับกัน การนำเทคโนโลยีไปใช้โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบในระยะยาวอาจทำให้ปัญหาดังกล่าวทวีความรุนแรงมากขึ้น ดังนั้น สมาชิกเขตเศรษฐกิจเวทีความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation – APEC) จึงให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจบทบาทของกฎหมายในการกำกับดูแลเทคโนโลยีอุบัติใหม่เหล่านี้ และการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของระบบกฎหมายให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงไปของสังคมและเศรษฐกิจในประเทศสมาชิก บทความนี้ขอแนะนำบทบาทหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาในฐานะหน่วยงานหลักของประเทศด้านการพัฒนากฎหมาย และการดำเนินการกิจดังกล่าวผ่านเวที APEC ซึ่งเป็นความร่วมมือด้านเศรษฐกิจในภูมิภาคที่ประเทศไทยเป็นสมาชิกเขตเศรษฐกิจ

กฤษฎีกากับการพัฒนากฎหมาย

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนากฎหมายของประเทศ โดยเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบภารกิจการบังคับใช้พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒ ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดแนวทางการจัดทำและการเสนอร่างกฎหมายตามบทบัญญัติมาตรา ๗๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ เป็นต้นมา สำนักงานฯ เป็นหน่วยงานกำหนดขั้นตอนและวิธีการรวมทั้งตรวจสอบการวิเคราะห์ผลกระทบของกฎหมาย รับฟังความคิดเห็นผู้ที่เกี่ยวข้อง และประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายที่จัดทำโดยหน่วยงานของรัฐที่ต้องการเสนอร่างกฎหมายใหม่หรือแก้ไขตัวบทกฎหมายที่มีอยู่เดิม เพื่อให้กฎหมายที่บังคับใช้อยู่แก่ประชาชนคนไทยไม่เป็นภาระหรืออุปสรรคต่อการดำรงชีวิตเกินสมควรและเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันของประเทศในระดับนานาชาติ

เมื่อพิจารณาจากแนว

ปฏิบัติด้านการมีกฎหมายที่ดี (Good Regulatory Practices) ที่องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organisation for Economic Development and Cooperation หรือ “OECD”) แนะนำให้นานาประเทศยึดถือพบว่าภารกิจด้านการพัฒนากฎหมายของสำนักงานฯ สอดคล้องกับคำแนะนำของ OECD เรื่อง การกำหนดให้มีหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่ “ผู้คุมกฎ” หรือ “Oversight Body” ทางกฎหมาย^๒

รายงานเผยแพร่การประเมินคุณภาพกฎหมายไทยเบื้องต้น โดย OECD

ทำให้กฤษฎีกาต้องทำงานร่วมกับองค์กรระหว่างประเทศไม่ว่าจะเป็น OECD และ APEC เพื่อปรับปรุงแนวปฏิบัติในเรื่องนี้อย่างสม่ำเสมอ เช่น ความร่วมมือในการจัดทำบทประเมินคุณภาพกฎหมายไทย (Regulatory Policy Review) ร่วมกับ OECD ตามมาตรฐานของประเทศสมาชิก

^๒ Recommendation of the Council on Regulatory Policy and Governance, the OECD Regulatory Policy Committee, Organisation for Economic Cooperation and Development, 22 March 2012

OECD และการพัฒนาแนวทางการวิเคราะห์ผลกระทบของกฎหมาย (หรือที่ในวงการรู้จักกันในนามรายงาน RIA (Regulatory Impact Assessment)) ตามหลักการได้สัดส่วน (proportionality test) นอกจากนั้น สำนักงานฯ ยังได้ส่งเจ้าหน้าที่เข้าร่วมการประชุมด้านแนวปฏิบัติด้านกฎหมายที่ดี (Conference on Good Regulatory Practices – GRP) เป็นการประชุมประจำปีด้านกฎหมายภายใต้กรอบความร่วมมือ APEC โดยมุ่งเน้นการสร้างความปลอดภัยและการส่งเสริมให้ประชาชนและภาคธุรกิจสามารถเข้าถึงและเข้าใจกฎหมายและกฎระเบียบเพื่อสร้างแนวปฏิบัติที่ถูกต้องตามตัวบทและเจตนารมณ์ของกฎหมายและกฎระเบียบอีกด้วย

การพัฒนากฎหมายภายใต้กรอบความร่วมมือ APEC

กรอบความร่วมมือ APEC ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของเขตเศรษฐกิจ ๒๑ เขตในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก โดยมีจุดประสงค์เพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศด้วยการส่งเสริมให้เขตเศรษฐกิจลดหรือยกเลิกมาตรการที่อาจเป็นการกีดกันทางการค้าและไม่เอื้อต่อการส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ นอกจากนั้น ยังมีแนวทางช่วยเหลือเขตเศรษฐกิจให้พัฒนาระบบกฎหมายไปในทิศทางเดียวกันสอดคล้องกับหลักสากลเพื่อสร้างระบบนิเวศทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่เป็นมิตรกับผู้ประกอบธุรกิจ ทั้งเป็นการลดต้นทุนการประกอบธุรกิจจากการปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบ ทั้งนี้ การดำเนินงาน

เพื่อพัฒนากฎหมายในกรอบความร่วมมือ APEC ใช้หลักความร่วมมือและฉันทามติร่วมกันบนพื้นฐานการสร้าง ความเข้าใจและความเคารพซึ่งความเห็นของทุกเขตเศรษฐกิจ^๓

หนึ่งในเครื่องมือกรอบความร่วมมือ APEC ที่ใช้เพื่อ การสนับสนุนการพัฒนากฎหมายของเขตเศรษฐกิจใน ภูมิภาคคือ การจัดการประชุมด้านแนวปฏิบัติด้านกฎหมาย ที่ดี (Conference on Good Regulatory Practices – GRP) ซึ่งเป็นการประชุมภายใต้การสนับสนุนของคณะกรรมการ ดำเนินงานของ APEC สองคณะได้แก่ คณะกรรมการเศรษฐกิจ (Economic Committee) และคณะอนุกรรมการด้าน มาตรฐานและการรับรอง (Subcommittee on Standards and Conformance) และเป็นเวทีให้เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ ด้านการพัฒนากฎหมายของเขตเศรษฐกิจ APEC ภาคธุรกิจ นักวิชาการ และผู้ที่เกี่ยวข้องมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และบทเรียนในการบังคับใช้แนวปฏิบัติด้านการมี กฎหมายที่ดี โดยในวิสัยทัศน์ปุตราจายา ๒๐๔๐ (APEC Putrajaya Vision 2040) กำหนดเป็นหนึ่งในวิสัยทัศน์ว่า เขตเศรษฐกิจในภูมิภาคจะรับมือกับความเปลี่ยนแปลง ด้านสังคมและเศรษฐกิจที่เกิดจากเทคโนโลยีดิจิทัล ได้ด้วยการปรับใช้แนวปฏิบัติดังกล่าวในการกำหนดนโยบาย กฎหมายและออกแบบกฎระเบียบเพื่อเสริมสร้างการพัฒนา ระบบกฎหมายที่เปิดกว้างสำหรับการยกระดับเศรษฐกิจ ดิจิทัลและเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่ออนาคตที่ยั่งยืน^๔

การประชุม APEC GRP เป็นการประชุมประจำปี โดยมีเขตเศรษฐกิจเป็นเจ้าภาพการประชุมผู้เขตเศรษฐกิจ APEC ทำหน้าที่เป็นเจ้าภาพจัดการประชุม APEC GRP ด้วย ซึ่งในปี ๒๕๖๕ ที่ผ่านมา สำนักงานฯ ร่วมกับสำนักงาน สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นหน่วยงานหลัก ของไทยในการจัดการประชุม APEC GRP ครั้งที่ ๑๕ เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๕ ที่จังหวัดเชียงใหม่ ร่วมกับ คณะกรรมการด้านเศรษฐกิจ (APEC Economic Committee – EC) ในระหว่างที่ไทยเป็นเจ้าภาพการประชุมผู้นำเขต เศรษฐกิจ APEC

^๓ เว็บไซต์ APEC (<https://www.apec.org/about-us/about-apec>)

^๔ เว็บไซต์ APEC (https://www.apec.org/meeting-papers/leaders-declarations/2020/2020_aelm/annex-a)

การประชุม APEC GRP ครั้งที่ ๑๖ กับ การกำหนดแนวปฏิบัติด้านกฎหมายที่ดี และเทคโนโลยีอุบัติใหม่

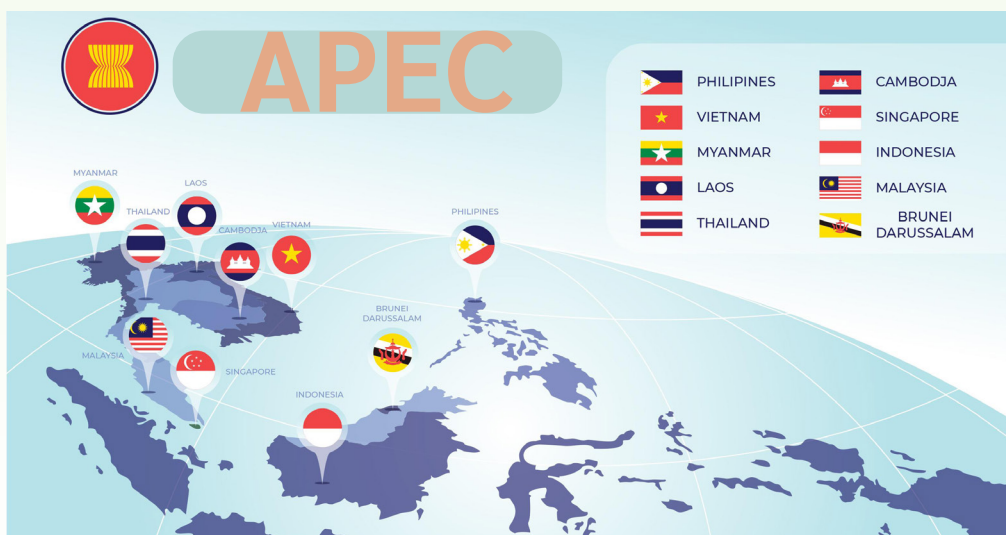
สำหรับการประชุมในปีนี้ ประเทศสหรัฐอเมริกา ในฐานะเจ้าภาพการประชุมผู้เขตเศรษฐกิจ APEC เป็นเจ้าภาพจัดการประชุม APEC GRP ร่วมกับคณะอนุกรรมการด้านมาตรฐานและการรับรอง (APEC Sub-Committee on Standards and Conformance) โดยการประชุมจัดขึ้นในระหว่างวันที่ ๑๐ ถึง ๑๑ สิงหาคม ๒๕๖๖ ณ เมืองซีแอตเทิล มลรัฐวอชิงตัน ซึ่งจะจัดขึ้นในช่วงเวลาเดียวกับการประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสครั้งที่ ๓ (APEC Senior Officials' Meeting – SOM3) และจัดขึ้นภายใต้วัตถุประสงค์หลักสามประการได้แก่ ๑) ส่งเสริมแนวปฏิบัติด้านกฎหมายที่ดี ๒) เสริมสร้างความโปร่งใสในกระบวนการกฎหมาย และ ๓) ยกระดับความร่วมมือในภูมิภาคให้สอดคล้องกับข้อตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ทั้งสามประการได้ หัวข้อการประชุมจึงเน้นการแลกเปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับการนำแนวปฏิบัติที่ดีด้านกฎหมายไปปรับใช้จริงในด้านต่าง ๆ เช่น มาตรการพัฒนากฎหมายใหม่ ๆ ที่เขตเศรษฐกิจอาจพิจารณานำไปปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของตนได้ ประเด็นทางสังคมและเศรษฐกิจที่สำคัญไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียว (green economic development) การพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล (digital economic development) และแนวทางการปรับปรุงแนวปฏิบัติที่ดีด้านกฎหมายที่สอดคล้องกับระดับการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจที่แตกต่างกันของเขตเศรษฐกิจ สามารถสรุปโดยจำแนกสาระสำคัญของการประชุมออกเป็นสองส่วนหลัก ดังนี้

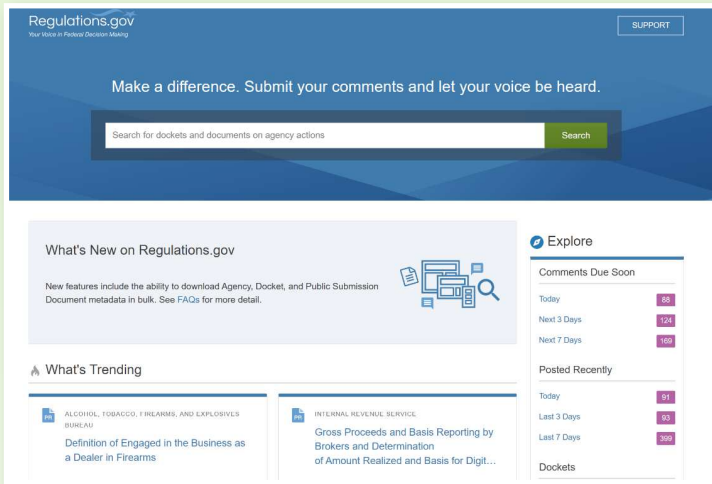

๑. การนำเทคโนโลยีอุบัติใหม่มาใช้เพื่อพัฒนา คุณภาพกฎหมายและประสิทธิภาพระบบกฎหมาย

เขตเศรษฐกิจที่เข้าร่วมการประชุมให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีอุบัติใหม่หรือแนวคิดด้านนวัตกรรมต่าง ๆ มาปรับใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพกฎหมายและประสิทธิภาพระบบกฎหมายให้สามารถปรับตัวได้เท่าทันกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจทั้งในเขตเศรษฐกิจและในประชาคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

หลายเขตเศรษฐกิจมีความพยายามที่จะพัฒนาการรับฟังความคิดเห็นให้สามารถสนับสนุนให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องมามีส่วนร่วมในกระบวนการออกกฎหมายได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม แนวทางหลักที่มีการนำเสนอได้แก่การนำเอาเทคโนโลยีแพลตฟอร์มมาปรับใช้เพื่อสร้างระบบรับฟังความคิดเห็นผ่านช่องทางออนไลน์ ตัวอย่างเขตเศรษฐกิจที่นำเสนอบทเรียนจากการสร้างระบบรับฟังความคิดเห็น ได้แก่ สหรัฐอเมริกาและชิลี สำหรับสหรัฐอเมริกาที่ถือเป็นต้นแบบการพัฒนากระบวนการกฎหมายทั้งในกรอบความร่วมมือเศรษฐกิจ APEC และผ่านองค์กรระหว่างประเทศอื่น ๆ เช่น OECD นั้น มีการบังคับใช้กฎหมายรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (E-Government Act) มาตั้งแต่ปี ๒๕๔๕ กำหนดเป็นหน้าที่ตามกฎหมายให้หน่วยงาน

หน้าแรกของเว็บไซต์ Regulations.gov แพลตฟอร์มรับฟังความคิดเห็นของสหรัฐอเมริกา ใน version ล่าสุด

ของรัฐบาลต้องเผยแพร่ข้อมูลร่างกฎหมาย กฎหมาย และประกาศอื่น ๆ ที่ประชาชนต้องปฏิบัติตามผ่านเว็บไซต์ทางการของหน่วยงาน จัดให้มีระบบที่ประชาชนสามารถส่งความเห็นต่อร่างกฎหมาย กฎหมาย และประกาศต่าง ๆ ผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ และตั้งแต่ปี ๒๕๕๖ สหรัฐอเมริกาได้เริ่มใช้เว็บไซต์กลางเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน (Regulations.gov) และมีการจัดทำระบบบริหารจัดการรับและตอบความเห็นของประชาชน (Federal Docket Management System (FDMS) โดยล่าสุดเนื่องจากปัญหาการรับส่งข้อมูลเท็จและบิดเบือนในโลกสังคมออนไลน์ ประธานาธิบดีโจ ไบเดน จึงได้ออกคำสั่ง (Executive Order) ที่ 14094 ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพัฒนาระบบร่างกฎหมายที่มีมาตรการหรือกลไกที่สามารถจัดการกับความเห็นที่ไม่พึงประสงค์ที่ได้รับผ่านระบบรับฟังความคิดเห็นของรัฐ เช่น ความเห็นที่สร้างโดยคอมพิวเตอร์หรือปัญญาประดิษฐ์ (AI) และความเห็นที่บิดเบือนหรือไม่ได้ตั้งอยู่บนข้อเท็จจริง

นอกจากเรื่องการรับฟังความคิดเห็นผ่านช่องทางออนไลน์ซึ่งเป็นการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาปรับใช้กับกระบวนการออกกฎหมายแล้ว ยังมีเขตเศรษฐกิจที่นำเสนอตัวอย่างการพัฒนาหลักคิดสมัยใหม่มาปรับใช้กับการพัฒนากฎหมายได้แก่ แนวคิดเชิงออกแบบ (design thinking) และวิธีการเน้นการปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว (agile methodology)

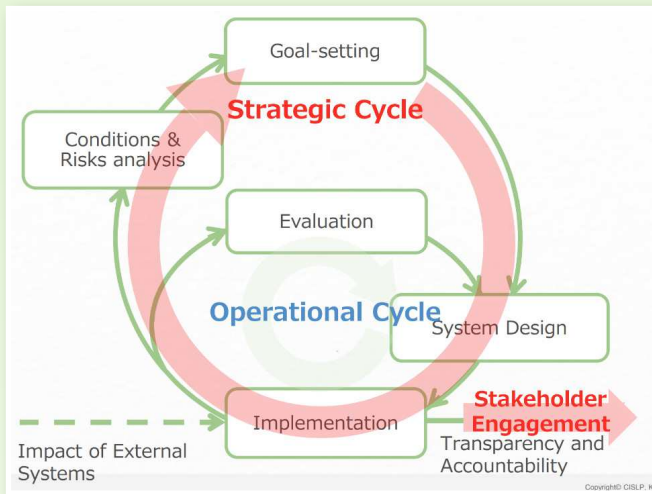
ในส่วนของการนำแนวคิดเชิงออกแบบมาปรับใช้กับกระบวนการออกกฎหมาย ออสเตอร์เลียนนำเสนอโครงการพัฒนากฎหมายที่โปรแกรมคอมพิวเตอร์สามารถประมวลผลได้ (machine-readable rules) ของรัฐบาลมลรัฐนิวเซาท์เวลส์

โดยในระหว่างกระบวนการออกกฎหมาย หน่วยงานที่รับผิดชอบต้องเริ่มจำลองสถานการณ์และบริบทในการนำเอาร่างกฎหมายดังกล่าวไปบังคับใช้และบันทึกไว้เป็นข้อมูลประกอบเมื่อร่างกฎหมายมีผลบังคับใช้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่นำกฎหมายพร้อมทั้งข้อมูลประกอบบันทึกเข้าฐานข้อมูลและเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าวสามารถต่อเชื่อมระบบของตนเข้ากับระบบฐานข้อมูลกฎหมายของรัฐบาลผ่าน API (Application Programming Interface) ซึ่งจะทำให้เกิดกรณีการใช้งาน (use case) ต่าง ๆ มากมาย เช่น การนำ API ของกฎหมายที่ผ่านการพัฒนาแล้วไปใช้เพื่อสร้างเว็บไซต์

ของเอกชนที่สามารถประมวลสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายให้บริการประชาชนผู้ใช้บริการทราบได้ทันที เป็นต้น นอกจากการสร้างกฎหมายใหม่ที่ประมวลผลได้แล้ว รัฐบาลมลรัฐนิวเซาท์เวลส์ยังมีแผนจะสร้าง API สำหรับกฎหมายที่บังคับใช้อยู่เดิมเพื่อให้ประชาชนและธุรกิจสามารถเข้าถึงและปฏิบัติตามกฎหมายได้โดยง่ายอีกด้วย

สำหรับการนำวิธีการเน้นการปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็วมาปรับใช้ในกระบวนการออกกฎหมาย ที่ประชุมได้รับฟังการนำเสนอประสบการณ์ของญี่ปุ่นและมาเลเซีย

ภาพแสดงแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ด้วยหลัก agile regulation (ที่มา ศ. อีโรกิ ฮาบูกะ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกียวโต)

รัฐบาลญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับการสร้างธรรมาภิบาลให้กับสังคมและเศรษฐกิจสมัยใหม่ที่เกิดขึ้นจากผสมผสานหลอมรวมกันของโลกกายภาพและโลกดิจิทัล (Society 5.0) เพราะสิทธิและคุณค่าที่สำคัญของสังคม เช่น สิทธิมนุษยชน และเสรีภาพพื้นฐานของประชาชน อาจถูกกลืนได้โดยง่ายในโลกดิจิทัล ดังนั้น เพื่อให้กฎหมายสามารถปรับตัวเท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจที่รวดเร็ว ญี่ปุ่นอยู่ในช่วงการพัฒนาวงจรของการบริหารจัดการกฎหมาย (Regulatory Life Cycle) ให้มีความยืดหยุ่นและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (agile regulation) เพื่อมาปรับใช้เป็นแนวปฏิบัติด้านการมีกฎหมายที่ดี ประกอบด้วยหลักการดังนี้

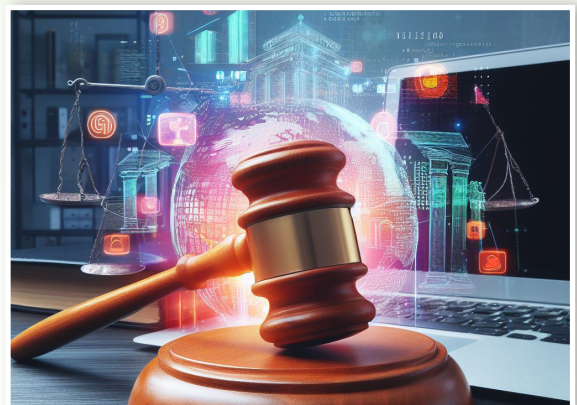
i. ยกระดับการรับฟังความคิดเห็นประกอบร่างกฎหมาย ให้มีการรับฟังอย่างครบถ้วน และต่อเนื่อง (multi-stakeholder approach) ซึ่งสนับสนุนให้เกิดการพูดคุยสื่อสาร ระหว่างรัฐกับผู้ที่เกี่ยวข้อง (ภาคธุรกิจและสังคม) ตลอดกระบวนการออกและบังคับใช้ กฎหมาย

ii. สร้างวงจรการบริหารจัดการกฎหมายที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง (agile governance cycle) ด้วยการจัดประเภทการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายเป็นสองระดับ ได้แก่ ประเภทแรก การประเมินผลการดำเนินงาน (operational assessment) เพื่อหาข้อติดขัด ช่องว่าง และปัญหาการบังคับใช้กฎหมายก่อนเสนอปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และประเภทที่สอง การประเมินยุทธศาสตร์และความจำเป็นของกฎหมาย (strategic assessment) เพื่อพิจารณาว่ากฎหมายดังกล่าวยังสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบันและแก้ไขปัญหาของประชาชน

และสังคมได้อยู่หรือไม่ ทั้งนี้ การประเมินผลแต่ละประเภทไม่ต้องทำพร้อมกัน แต่อาจจะเลือกประเภทที่เหมาะสมกับบริบทในขณะนั้นมาเริ่มทำก่อน หรืออาจจะกำหนดเป็นตารางล่วงหน้าว่าจะประเมินผลสัมฤทธิ์ประเภทใดหรือเมื่อใด เป็นต้น

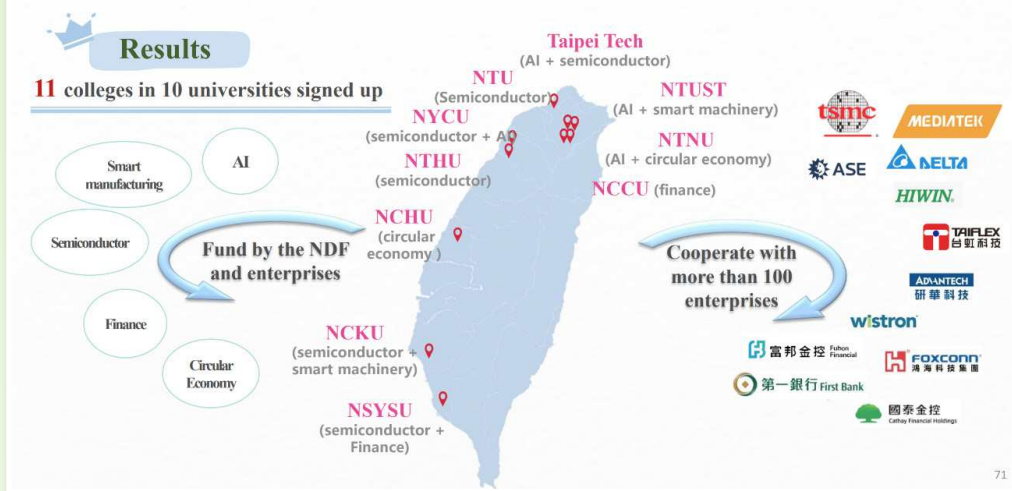
iii. กำหนดหลักการทั่วไปที่สำคัญเพื่อใช้เป็นแนวคิดในการสนับสนุนการตรากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนหรือการกำกับดูแลนวัตกรรม (Innovation Governance) เช่น หลักสิทธิมนุษยชน หลักประชาธิปไตย แนวคิดด้านความยั่งยืน เป็นต้น

ในส่วนของประเทศมาเลเซียมีการนำหลักการ agile regulation มาปรับใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบกฎหมายเช่นเดียวกัน โดยมีการนำหลักการบังคับใช้กฎหมายการออกใบอนุญาตสร้างอาคารตามหลักการได้สัดส่วน (proportionality principle) มาใช้เพื่อจัดประเภทโครงการเพื่อให้โครงการขนาดเล็กสามารถได้รับอนุญาตก่อสร้างได้รวดเร็วและปัญหาที่เกิดจากกระบวนการขออนุญาตได้รับการแก้ไขอย่างทันทั่วทั้งที่ นอกจากนั้นยังได้นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อสร้างแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อลดขั้นตอนการตรวจสอบเอกสารด้วยคนเพื่อลดต้นทุนการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ ซึ่งผลที่ได้รับคือ มาเลเซียสามารถลดระยะเวลาการประมวลเอกสารจากระยะเวลาโดยเฉลี่ยหนึ่งเดือนเหลือเพียงหนึ่งนาทีก่อนเป็นการลดต้นทุนการประกอบธุรกิจกว่าหนึ่งพันล้านบาท สุดท้ายมีการพัฒนาระบบออกใบอนุญาตเข้าเมืองออนไลน์เพื่อดึงดูดคนมาเลยให้กลับมาทำงานในประเทศ (repatriation programme) ซึ่งใช้เวลาประมวลผลโดยเฉลี่ยเพียงแค่ ๕ วัน เทียบกับระบบกระดาษรูปแบบเดิมที่ใช้เวลาดำเนินการเฉลี่ย ๘๗ วัน

The Statute for Innovation in Key Fields Industry-University Collaboration and Talent Cultivation (2/2)

ตัวอย่างความร่วมมือระหว่างรัฐ มหาวิทยาลัย และเอกชนในจีนไทเป (ไต้หวัน) ในการลงทุนในธุรกิจนวัตกรรมและเทคโนโลยี
อุบัติใหม่ผ่านมาตรการ Matching Fund

๒. การกำหนดแนวปฏิบัติด้านการมีกฎหมายที่ดีเพื่อกำกับดูแลเทคโนโลยีอุบัติใหม่

ที่ประชุม APEC GRP ครั้งนี้ยังมีการพูดคุยและแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแนวทางการพัฒนากฎหมายให้สามารถสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีหรือกำกับดูแลการนำเทคโนโลยีอุบัติใหม่ไปใช้ให้สมประโยชน์และไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและประชาชนทั่วไปจนเกินสมควร ในเรื่องนี้ จีนไทเป (ไต้หวัน) นำเสนอแนวคิดออกแบบกฎหมายเพื่อรองรับระบบเศรษฐกิจดิจิทัลและการพัฒนาบริษัทสตาร์ทอัพ (agile regulation and stewardship) ที่คำนึงถึงสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและการปกป้องสิทธิและประโยชน์ของประชาชน ในปี ๒๕๖๐ รัฐบาลจีนไทเปสร้างแพลตฟอร์มพัฒนาบริษัทสตาร์ทอัพ (startup companies) และหลักการปรับเปลี่ยนกฎหมายเพื่อพัฒนาสตาร์ทอัพ ซึ่งประกอบด้วยการเปิดให้บริการช่องทางออนไลน์ใช้ติดต่อระหว่างรัฐและบริษัทสตาร์ทอัพที่เข้าร่วมโครงการในลักษณะเบ็ดเสร็จ (one-stop service) และเปิดโอกาสให้บริษัทพบเจอเพื่อขอรับคำปรึกษาเรื่องการปฏิบัติตามกฎหมายกับเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องได้ (physical meeting) การสื่อสารพูดคุยระหว่างหน่วยงานของรัฐและเอกชนคาดว่าจะช่วยสร้างความเข้าใจเพื่อการปฏิบัติตามกฎหมายที่ถูกต้อง โดยเฉพาะเมื่อมีการเสนอแผนธุรกิจใหม่ที่มีแนวโน้มชัดเจนในเรื่องการปฏิบัติตามกฎหมาย ที่ผ่านมามีบริษัทขอรับคำปรึกษาจำนวน ๔๓ เรื่อง เช่น การสร้างแพลตฟอร์ม

เพื่อให้เขาที่จอตรด ประสบปัญหาว่าผู้ให้เขาที่จอตผ่านแพลตฟอร์มจะรายงานรายได้เพื่อประเมินภาษีอย่างไร และการอนุญาตให้บริษัทประกันร่วมมือกับบริษัทที่ให้บริการรักษาโรคเบาหวานผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อให้บริการประกันสุขภาพที่เกี่ยวกับการรักษาโรคเบาหวาน นอกจากนั้น จีนไทเปยังบังคับใช้กฎหมายการพัฒนาเทคโนโลยีทางการเงินและการทดลองนวัตกรรม (Financial Technology Development and Innovative Experimentation Act) เมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๖๐ เพื่อสร้างระบบทดลองกำกับดูแล (regulatory sandbox) สำหรับธุรกิจเทคโนโลยีทางการเงิน ที่ผ่านมามีธุรกิจหลายประเภท เช่น การบริการชำระเงินผ่านอุปกรณ์เคลื่อนที่ และระดมทุนจากสาธารณะ (crowdfunding) ที่เข้าร่วมทดลองกำกับดูแลด้วยวิธีการ sandbox ดังกล่าว โดยมีผู้ประกอบการที่ได้รับอนุมัติให้สามารถให้บริการในวงกว้างได้จำนวน ๙ รายจากทั้งหมด ๑๕ ราย

รัฐบาลจีนไทยยังให้ความสำคัญกับการสนับสนุนด้านการเงินและการให้ความช่วยเหลือจากผู้ที่ประสบการณ์ (mentorship) แก่บริษัทสตาร์ทอัพและผู้พัฒนาเทคโนโลยีรุ่นใหม่ จึงได้ออกกฎหมายเกี่ยวกับนวัตกรรมในอุตสาหกรรมเป้าหมายและความร่วมมือของมหาวิทยาลัยในการพัฒนาทักษะ (Statute for Innovation in Key Fields Industry-University Collaboration and Talent Cultivation) และบังคับใช้ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ๒๕๖๔ ที่ผ่านมา ภายใต้โครงการกฎหมายนี้ มีการจัดสรรเงินทุนเพื่อสมทบทุนให้แก่โครงการหรือผู้ประกอบการที่มีการพัฒนานวัตกรรมโดยใช้แรงงานที่มีทักษะหรือมีความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในประเทศ โดยจะได้รับเงินจากภาครัฐก็ต่อเมื่อมีภาคเอกชนเป็นผู้ร่วมลงทุนด้วยก่อนเสมอ (matching fund)

ในส่วนของประเทศไทย เจ้าหน้าที่สำนักงานฯ ที่ได้รับมอบหมายให้เข้าร่วมการประชุม ได้นำเสนอบทเรียนจากการนำแนวปฏิบัติด้านการมีกฎหมายที่ดี ได้แก่ การวิเคราะห์ผลกระทบของกฎหมาย การรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ซึ่งเป็นกลไกเพื่อพัฒนากฎหมายตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒ มาปรับใช้เพื่อสนับสนุนการออกกฎหมายและโครงสร้างการกำกับดูแลกิจกรรมทางเศรษฐกิจในระบบเศรษฐกิจดิจิทัล กล่าวคือการประกอบธุรกิจแพลตฟอร์มดิจิทัลและการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้ก็เพราะ เศรษฐกิจดิจิทัลที่ขับเคลื่อนผ่านแพลตฟอร์มในประเทศไทยมีการขยายตัวและเติบโตอย่างก้าวกระโดดนับแต่ช่วงวิกฤติการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-๑๙ เป็นต้นมา อย่างไรก็ตาม หนทางในการกำกับดูแลที่ผ่านมาไม่สามารถใช้เพื่อกำกับดูแลแพลตฟอร์มขนาดใหญ่ โดยเฉพาะผู้ให้บริการที่อยู่ต่างประเทศได้

จึงเปลี่ยนแนวทางการกำกับดูแลจากระบบการขออนุญาตเป็นระบบแจ้งแล้วให้บริการ อย่างไรก็ตาม ผู้ให้บริการแพลตฟอร์มมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบต่างๆ ที่สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ. หรือ ETDA) ประกาศกำหนด (ongoing compliance) สุดท้ายในปัจจุบัน ประเทศไทยมีโครงการปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งใช้บังคับมาตั้งแต่ปี ๒๕๕๔ ทำให้มีบทบัญญัติหลายประการที่ไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมและการพัฒนาทางเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป โดยยึดถือหลักการสำคัญในการปรับปรุงกฎหมาย ๔ ประการได้แก่ กำหนดบทบัญญัติรองรับการทำธุรกรรมด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นธุรกรรมที่ได้รับสถานะทางกฎหมาย (functional equivalence) ลดความซับซ้อนและเงื่อนไขของการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (simplification) สร้างระบบผู้ให้บริการที่เชื่อถือได้เพื่อเพิ่มความมั่นใจในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (trusted service provider) และยึดถือหลักสากลที่ประเทศไทยเป็นภาคี (global standards)

สรุป

แม้ว่าคำแนะนำ ข้อเสนอแนะ หรือจากการร่วมประชุม APEC GRP จะไม่มีสภาพบังคับในฐานกฎหมาย ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แต่การที่สำนักงานฯ ส่งผู้แทนเข้าร่วมการประชุมและนำเสนอบทเรียนและประสบการณ์ด้านการพัฒนากฎหมายของประเทศไทยเป็นการช่วยสร้างการยอมรับในสถานะเขตเศรษฐกิจที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนากฎหมายและพร้อมที่จะสนับสนุนประชาคมโลกให้ช่วยกันยกระดับคุณภาพกฎหมายที่เป็นประโยชน์ต่อการค้าระหว่างกันและประชาชนทั่วทุกภูมิภาคอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน

การประชุมใหญ่ของสมาคมกฎหมายอาเซียน ครั้งที่ ๑๔ (14th ASEAN Law Association General Assembly)

กองกฎหมายต่างประเทศ*

การประชุมใหญ่ของสมาคมกฎหมายอาเซียน ครั้งที่ ๑๔ (14th ASEAN Law Association General Assembly) และการประชุมคณะกรรมการบริหารและคณะกรรมการการถาวรของสมาคมกฎหมายอาเซียน ครั้งที่ ๔๔ (44th ASEAN Law Association Governing Council Meeting) เป็นการประชุมประจำปีด้านกฎหมาย ภายใต้การบอกร่วมมือของสมาคมกฎหมายอาเซียน ในปีนี้ สมาคมฯ ได้จัดการประชุมระหว่างวันที่ ๑๗ - ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๖ ณ โรงแรมแชงกรีล่า กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย และสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ในฐานะกรรมการแห่งชาติสมาคมกฎหมายอาเซียนประจำประเทศไทย และ Standing Committee ในคณะกรรมการการถาวรด้านข้อสนเทศทางกฎหมาย (Legal Information) ของสมาคมกฎหมายอาเซียน ได้เข้าร่วมการประชุมครั้งนี้ด้วย

การประชุมครั้งนี้ นายกรัฐมนตรี Datuk Seri Anwar Ibrahim ของมาเลเซียในฐานะประเทศเจ้าภาพ ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของกฎหมาย: หลักนิติธรรม (Rules of Law) ในฐานะที่เป็นกรอบในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และเรียกร้องให้ประเทศสมาชิกอาเซียนร่วมกันดำเนินการเพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ประชาชนทุกคน โดยที่ประชุมได้อภิปรายประเด็นกฎหมายที่สำคัญ ๕ ประเด็น ประกอบด้วย ความสำคัญเกี่ยวกับผู้หญิงและเด็ก ชนพื้นเมือง วิชาชีพกฎหมายในอาเซียน สิ่งแวดล้อม และปัญญาประดิษฐ์ โดยมีเป้าหมายหลักที่คาบเกี่ยวกันในการประเด็นเหล่านี้คือ การปฏิบัติ/การสนับสนุนอย่างเหมาะสมต่อบุคคลโดยเฉพาะกลุ่มที่มีความเปราะบาง การพัฒนาอย่างยั่งยืน และการสร้างสมดุลในอาชีพและเทคโนโลยี ซึ่งทุกฝ่ายมีความเห็นร่วมกันว่า การเปิดโอกาสให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง (Social Inclusion) จะทำให้คนในสังคมมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ และนำไปสู่ความสำเร็จได้อย่างแท้จริง โดยมีการหยิบยกประเด็นความท้าทาย ๓ ด้านที่นักกฎหมายของประเทศสมาชิกอาเซียนให้ความสำคัญ ประกอบด้วย

* นางสาวเอกสุดา สารวาณิชรักษ์ นักกฎหมายกฤษฎีกาชำนาญการพิเศษ ฝ่ายค้นคว้าและเรียบเรียงกฎหมาย และนางกาญจนาภรณ์ อินทปันติ เลิศลอย ผู้อำนวยการกองกฎหมายต่างประเทศ (พฤศจิกายน ๒๕๖๖)

Farmers in Palawan were able to benefit economically through a distribution agreement with Pascual (Photo: Flickr/CédricBuffler)

ที่มา : <https://www.wipo.int/ipadvantage/en/details.jsp?id=3661>

ด้านที่หนึ่ง ความท้าทายของภาครัฐในการเตรียมการและตรวจสอบข้อมูล เพื่อวางกลไกที่เหมาะสมให้การขับเคลื่อนนโยบายเป็นไปตามเป้าประสงค์ โดยต้องพิจารณาว่ามาตรการที่จำเป็นต้องดำเนินการเกี่ยวข้องกับบุคคลกลุ่มใดบ้าง และวางแผนทางเพื่อเตรียมการให้กลุ่มบุคคลเหล่านั้นสามารถปรับตัวได้ เช่น ภาคเอกชนที่อาจต้องดำเนินธุรกิจด้วยต้นทุนที่อาจสูงขึ้นจากมาตรการด้านสิ่งแวดล้อม กลุ่มน้อยที่การดำเนินชีวิตพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลัก ภาครัฐจึงจำเป็นต้องทราบว่ามีภาคส่วนใดบ้างที่จะได้รับผลกระทบและจะได้รับผลกระทบเพียงใด ความสามารถในการผลิตที่อาจส่งผลกระทบต่ออุปสงค์และอุปทานมีเพียงใด ตลอดจนการคาดการณ์ถึงความเสี่ยงในอนาคตเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการกำหนดมาตรการที่เหมาะสมในการรับมือกับความเสี่ยงนั้น เช่น มาตรการสนับสนุนเพื่อเพิ่มทางเลือกด้านพลังงานสะอาด ลดการปล่อยคาร์บอน เสริมสร้างความมั่นคงทางอาหาร ลดข้อจำกัดด้านทรัพยากร และต่อสู้กับความแปรปรวนของสภาพธรรมชาติ ผ่านการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยเน้นย้ำประเด็น Social Inclusion ว่ามีส่วนสำคัญที่สุดที่จะสนับสนุนผลสำเร็จตามเป้าประสงค์ และได้หยิบยกตัวอย่างที่มีการดำเนินการเพื่อเสริมสร้างการเข้าถึงโอกาสของผู้เปราะบางให้เข้มแข็งและเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจ เช่น การสนับสนุนการขึ้นทะเบียนเพื่อระบุตัวตนของชนพื้นเมืองกัมพูชา เพื่อประโยชน์ในการขอรับการจัดสรรที่ดินทำกินในรูป communal land หรือการสนับสนุนจากภาครัฐของฟิลิปปินส์ในการพัฒนาศักยภาพชนพื้นเมืองในส่วนของยาแผนโบราณกรณีพืชพื้นถิ่น Lagundi ที่ได้รับการพัฒนาสำหรับใช้เป็นยาแก้ไอและรักษาอาการหอบหืด การสนับสนุนดังกล่าวทำให้การพัฒนาครั้งนี้ได้รับสิทธิบัตรยาตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา นอกจากนี้ ยังมีการให้ความช่วยเหลือ

ที่มา : <https://thesmartlocal.com/read/malaysia-hidden-languages/>

ชนพื้นเมืองให้สามารถเข้าถึงข้อมูลของภาครัฐเพื่อที่จะขอรับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ รวมถึงการสนับสนุนกลไกการระบุตัวตนของชนพื้นเมืองเพื่อที่จะสามารถเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ ที่กฎหมายรองรับได้ ในประเด็นนี้ ประเทศมาเลเซีย

ในฐานะประเทศเจ้าภาพได้นำเสนอว่า ป้ายคล่องคอสำหรับผู้เข้าร่วมประชุมในปีนี้ ประเทศมาเลเซียได้ให้ความสำคัญในการสนับสนุนการเผยแพร่อัตลักษณ์และการดำรงชีวิตตามวิถีชีวิตของชนพื้นเมืองของมาเลเซียเช่นกัน โดยป้ายดังกล่าวเป็นงานลูกบิดตามแบบเครื่องแต่งกายในวิถีดั้งเดิมของชนพื้นเมือง โดยการจัดทำป้ายห้อยคอแก่ผู้เข้าร่วมงานจำนวนกว่า ๑,๐๐๐ ชิ้น ประเทศมาเลเซียเชื่อว่าจะช่วยในการสนับสนุนให้ประเทศต่าง ๆ ได้รับรู้ถึงคามมีอยู่ของชนพื้นเมืองและให้ความสำคัญแก่ชนพื้นเมืองของตนเช่นกัน

ด้านที่สอง ความท้าทายของผู้ประกอบวิชาชีพ

กฎหมาย การประกอบวิชาชีพกฎหมายมีแนวโน้มที่จะมีความเสรีและเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันระหว่างคน (คนชาติและคนต่างชาติ) และระหว่างคนและเทคโนโลยี (คนและ AI) มากยิ่งขึ้น โดยปัจจุบันหลายประเทศในอาเซียนได้เปิดเสรีวิชาชีพกฎหมายภายใต้เงื่อนไขที่กำหนด เช่น มาเลเซียได้เปิดเสรีวิชาชีพกฎหมายตั้งแต่ปี ค.ศ. ๒๐๑๔ เว้นแต่บางขอบเขตของกฎหมายที่มีบริบทเฉพาะของมาเลเซียที่ยังจำกัดไว้เฉพาะนักกฎหมายมาเลเซียเท่านั้น เช่น รัฐธรรมนูญปกครอง ครองครว ในขณะที่ยังประเทศบรูไนก็มีการดำเนินการในลักษณะเดียวกันสำหรับนักกฎหมายที่จบการศึกษาจากประเทศอังกฤษและออสเตรเลีย ส่วนผู้ที่จบการศึกษาจากประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์จะต้องมีประสบการณ์ว่าความต่อเนื่องอย่างน้อย ๗ ปี และจะต้องดำเนินการผ่านบริษัทกฎหมายเอกชนของบรูไน

สำหรับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการประกอบวิชาชีพกฎหมาย มีปรากฏทั้งการใช้เทคโนโลยี ในกระบวนการงานธุรการเพื่ออำนวยความสะดวก ลดขั้นตอน ระยะเวลา ค่าใช้จ่าย เช่น การใช้แพลตฟอร์มอิเล็กทรอนิกส์ของไทยสำหรับการยื่นคำฟ้อง การยื่นขอสำเนาเอกสาร การขอเอกสารคำพิพากษา การยื่นขอไกล่เกลี่ย การชำระค่าธรรมเนียมศาล การติดตามขั้นตอนการพิจารณาคดี การยื่นขอปล่อยตัว ฯลฯ และการนำ AI มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคดีและการอนุญาตตุลาการ โดยปัจจุบันมีการนำ Predictive Coding ของ AI ที่สามารถประเมินและคาดการณ์ผลการวินิจฉัยของศาล โดยพิจารณาจากเอกสารแนวบรรทัดฐานและข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องแก่คดี ผลการนำ Predictive Coding Technology มาใช้ นอกจากจะมีความแม่นยำ ยังช่วยลดค่าใช้จ่ายและระยะเวลาในการพิจารณาเอกสารจำนวนมากได้ นอกจากนี้ยังปรากฏการนำ AI มาใช้ในการระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศ โดย NY Convention ไม่มีข้อห้ามในการนำ AI มาใช้และไม่ห้ามที่จะใช้ AI ในการอนุญาตตุลาการ (Article I (3) และ Article V (1) (b)) โดย

ขอบเขตการอนุญาตตุลาการที่มีการนำ AI มาใช้จะเป็นไปตามกฎหมายภายในของประเทศต่าง ๆ ด้วย โดยกฎหมายอนุญาตตุลาการของประเทศต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นประเทศเนเธอร์แลนด์ ฝรั่งเศส และอังกฤษ ก็ไม่มีบทบัญญัติที่ห้ามการใช้ AI ในการอนุญาตตุลาการเช่นกัน การนำ AI มาใช้ในการอนุญาตตุลาการในปัจจุบันจึงได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ที่ประชุมได้พิจารณาตัวอย่างการนำ AI มาใช้เป็นจำนวนมากในงานอนุญาตตุลาการ ทั้งในการวิเคราะห์ข้อมูลในนามของอนุญาตตุลาการ AI และการสนับสนุนการทำงานของมนุษย์ในการรวบรวมข้อมูลและนำเสนอผลสรุป รวมถึงการร่างเอกสารในกระบวนการพิจารณาการนำเสนอและวิเคราะห์ทางเลือกต่าง ๆ ซึ่งผลการใช้งานปรากฏว่า AI สามารถทำงานและคาดการณ์สถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังคงมีความเสี่ยงเกี่ยวกับข้อจำกัดในการแปลที่อาจส่งผลกระทบต่อพยานหลักฐานแห่งคดี อย่างไรก็ดี ในระบบ Civil Law อาจมีข้อจำกัดการใช้งาน AI ที่มากกว่าระบบ Common Law โดยเฉพาะการใช้ดุลพินิจในการพิจารณาและการตีความ เช่น การพิจารณาระดับของความระมัดระวังตามควร การประมาทเลินเล่อ ฯลฯ

ในประเด็นนี้ ได้มีการหยิบยกข้อพิจารณา high risks/ high demands ในการกำหนดความสัมพันธ์การทำงานระหว่างมนุษย์และ AI โดยกรณีที่มีความเสี่ยงสูง อาจจำเป็นต้องกำหนดให้มนุษย์เป็นผู้ตรวจสอบข้อมูล AI ที่จะนำมาใช้แม้จะใช้เวลาที่มากขึ้นและมีค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น ซึ่งปัจจุบันได้มีแนวทางของมลรัฐเท็กซัสที่ให้มีการลงนามรับรองในเอกสารว่าเป็นเอกสารที่ไม่มีการนำ AI มาใช้ หรือมีการตรวจสอบการใช้ข้อมูล AI โดยมนุษย์แล้ว อย่างไรก็ดี กรณีที่มีความเสี่ยงต่ำแต่มีปริมาณงานมาก อาจกำหนดให้มนุษย์ทำงานร่วมกันกับ AI เพื่อเพิ่มทางเลือกในการใช้งาน

ด้านที่สาม ความท้าทายต่อความพร้อมของกฎหมายในการกำกับดูแลเทคโนโลยีความท้าทายของเทคโนโลยี

AI ได้มีการหยิบยกในประเด็นการกำกับดูแล AI และการคุ้มครองสิทธิผู้ใช้งาน AI โดยปัจจุบันปรากฏการลงทุนในปริมาณมหาศาลในการใช้ AI สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล โดย Generative AI อาจส่งผลต่อการพัฒนาบรรทัดฐานทางสังคม (social norm) และผลทางกฎหมายของการนำ AI มาใช้ ความจำเป็นในการพิจารณา Framework ในการนำ AI มาใช้ การกำกับดูแล และความเสี่ยงที่จะต้องระมัดระวัง (due risks ของการใช้ AI ในแต่ละกิจกรรม) ดังนั้น การเก็บรวบรวมสถิติการใช้ AI และขอบเขตการนำมาใช้

จึงเป็นสิ่งที่ภาครัฐควรให้ความสำคัญ โดยมีประเด็นที่มีการหยิบยกถึงแนวโน้มการใช้ AI และการกำกับดูแล ดังนี้

ประเด็นความระมัดระวังในขอบเขตการใช้งาน AI ศักยภาพของ AI และการกำกับดูแล การใช้ Generative AI ในการวิเคราะห์และคาดการณ์ข้อมูลเป็นการดำเนินการผ่าน social circle ของมนุษย์และพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต ผ่านการใช้ features ต่าง ๆ ของ AI และจากฐานข้อมูลจำนวนมากที่ AI นำมาใช้ ทำให้การประเมินผลและการคาดการณ์ในเรื่องต่าง ๆ สามารถกระทำได้อย่างแม่นยำภายในระยะเวลาที่จำกัด เช่น ความเสี่ยงในการฉ้อโกงของลูกค้า ความเสี่ยงในการคาดการณ์วิธีการที่เหมาะสมในการเข้าหาและดึงดูดลูกค้าโดยวิเคราะห์จากพฤติกรรมการใช้งานธุรกรรมต่าง ๆ ของลูกค้าในทางกลับกัน AI ได้กำหนดพฤติกรรมของผู้ใช้เช่นกัน เช่น การยอมรับเงื่อนไขต่าง ๆ ที่แพลตฟอร์ม AI กำหนดไว้ การใช้ AI อย่างกว้างขวางจึงเป็นสิ่งที่ภาครัฐควรต้องตระหนักถึงศักยภาพของ AI และความสำคัญในการกำกับดูแล เนื่องจาก Artificial Intelligence และ Intelligent Assistance เป็น AI ที่มีความแตกต่างกันในอัลกอริทึมที่นำมาใช้ และส่งผลต่อขอบเขตการทำงานและศักยภาพของ AI นั้น ซึ่งผู้ใช้งานและผู้เกี่ยวข้องอาจไม่สามารถทราบได้ถึงความสามารถของ software ของ AI ที่ตนเองเข้าไปเกี่ยวข้องในการทำธุรกรรม

ประเด็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ใช้งาน AI จาก Risk of harm โดยปัจจุบันการลดความเสี่ยงพิจารณาดำเนินการบนพื้นฐานของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล กฎหมายการแข่งขันทางการค้าเพื่อให้เกิดการค้าที่เป็นธรรม แต่ศักยภาพของ AI อาจถูกนำมาใช้และก่อให้เกิด bias ต่อพฤติกรรมมนุษย์และป้องกันการไหลเวียนข้อมูลภายในที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูล โดยเฉพาะในธุรกิจการเงิน ประเด็นความคุ้มครองสิทธิของผู้ใช้งาน AI จึงได้รับความสนใจมากขึ้นในปัจจุบันว่าอย่างน้อยบุคคลควรที่จะได้รับทราบถึงขอบเขตศักยภาพของ AI ที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย

รายละเอียดในแต่ละประเด็นอภิปราย

สำหรับรายละเอียดใน ๕ ประเด็นอภิปรายที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น มีดังนี้

๑. ความสำคัญเกี่ยวกับผู้หญิงและเด็ก (Our Women and Children - From Nominalism to Significance)

ตราสารระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนซึ่งเป็นกรอบในการดำเนินการเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้หญิงและเด็กที่สำคัญประกอบด้วย ๓ อนุสัญญา ได้แก่

๑.๑ อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women: CEDAW)

๑.๒ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child: CRC)

๑.๓ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities: CRPD)

ประเทศสมาชิกอาเซียนทุกประเทศได้ลงนามในอนุสัญญาทั้ง ๓ ฉบับดังกล่าวแล้ว แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการคุ้มครองสิทธิของผู้หญิงและเด็กจากการเลือกปฏิบัติ นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้ง “คณะกรรมการสิทธิระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน” (ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights: AICHR) เพื่อส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในอาเซียน แต่การลงนามและการจัดตั้งกลไกระหว่างรัฐบาลอาเซียนดังกล่าวยังไม่อาจพิจารณาได้ว่าเป็นหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิของผู้หญิงและเด็กที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสมและมีใช้สิ่งสะท้อนความสำเร็จในทางปฏิบัติ โดยผู้ร่วมอภิปรายเห็นว่า การคุ้มครองสิทธิของผู้หญิงและเด็กตามอนุสัญญา CEDAW และ CRC ยังไม่ได้รับการคุ้มครองเท่าที่ควร เนื่องจากปัจจัยหลายประการ เช่น

๑) ความเข้าใจและการตีความอนุสัญญา (Interpretation) กล่าวคือ แม้การลงนามในอนุสัญญา จะทำให้ประเทศสมาชิกต้องออกกฎหมายภายในเพื่ออนุวัติการให้เป็นไปตามอนุสัญญา (Dualist approaches: ระบบทวินิยม) แต่การตีความและการนำไปปฏิบัติยังคงแตกต่างกันและไม่เป็นไปในมาตรฐานเดียวกันในภูมิภาคอาเซียน

๒) บางประเทศยังไม่ได้ให้สัตยาบันในพิธีสารเลือกรับ (Optional Protocols) ทำให้บุคคลธรรมดา (individuals) ยังไม่สามารถยื่นคำฟ้องต่อศาลได้โดยตรง

๓) การยอมรับหลักจารีตประเพณีระหว่างประเทศ (Customary international law) ระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร เช่น อนุสัญญา CEDAW กำหนดเรื่องความเท่าเทียมทางเพศ (Gender equality) ไว้ในอนุสัญญาฯ ว่าจะต้องไม่มีการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุผลทางเพศ โดยหลักการ “การไม่เลือกปฏิบัติ” (non-discrimination) เป็นจารีตประเพณีระหว่างประเทศอยู่แล้ว ดังนั้น แม้จะไม่ได้มีการลงนามในอนุสัญญาดังกล่าว ประเทศสมาชิกอาเซียนก็ควรต้องเคารพหลักการนี้

สำหรับการดำเนินการของประเทศไทยได้มีการออกพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. ๒๕๕๘ แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาด้านกฎหมาย แต่ยังปรากฏปัญหาในทางปฏิบัติอยู่เช่นกัน โดยประเทศไทยได้นำเสนอโครงการที่ได้จัดทำภายใต้ชื่อ “โครงการกำลังใจ” (Inspire project) ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๙ (ค.ศ. ๒๐๐๖) เพื่อดูแลผู้ต้องขังหญิง (Women prisoners) และเด็กที่เกิดจากผู้ต้องขังหญิง ซึ่งต้องอาศัยอยู่ในเรือนจำกับแม่ ผู้ต้องขังหญิงและเด็กดังกล่าวควรได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างจากผู้ต้องขังชาย โดย Bangkok Rules ได้มีการนำไปปรับใช้ทั่วประเทศผ่านกระบวนการรับเข้าสู่โปรแกรม เมื่อเข้าสู่โปรแกรมจะมีการดำเนินการเพื่อรองรับสิทธิต่าง ๆ ที่จำเป็นแก่ผู้ต้องขัง เช่น กระบวนการใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัว ๒๔ ชม. โดยไม่มีเจ้าพนักงานควบคุม และท้ายที่สุดคือ การสร้างความตระหนักแก่สังคมให้ยอมรับผู้ต้องขังหญิงเหล่านี้กลับเข้าสู่สังคมอีกครั้ง โครงการนี้ได้รับการยอมรับในระดับโลกภายใต้ “ข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงและมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง” (ข้อกำหนดกรุงเทพ) (The United Nation Rules for the Treatment of Women Prisoners and Non-Custodial Measures for female Offenders: Bangkok Rules) โดยหลักการสำคัญของข้อกำหนดกรุงเทพ คือ หลักการไม่เลือกปฏิบัติ

ที่ประชุม ALA ได้อภิปรายถึงบทบาทของ ALA ในฐานะองค์กรที่จะช่วยสนับสนุนการคุ้มครองสิทธิของผู้หญิงและเด็กในภูมิภาคอาเซียน โดยที่ประชุมมีความเห็นว่า ALA ควรดำเนินการร่วมกับ “สภาประธานศาลสูงสุดอาเซียน” (Council of ASEAN Chief Justices: CACJ)

ซึ่งมีคณะทำงานด้านการศึกษาและการฝึกอบรม (CACJ Working Group on Judicial Education and Training) อยู่แล้ว เพื่อที่จะได้ดำเนินการส่งเสริมการเรียนรู้ ตลอดจนการตีความอนุสัญญาระหว่างกันในภูมิภาคอาเซียน นอกจากนี้ ควรมีการจัดทำแนวทางอ้างอิงในการปฏิบัติของอาเซียน (Practical reference guideline for ASEAN) เพื่อให้ประเทศสมาชิกอาเซียนปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกัน

๒. ขนพื้นเมือง (Our Marginalised Heritage - The ASEAN Solution)

ประเทศสมาชิกอาเซียนได้อภิปรายขอบเขตของ “ชนพื้นเมือง” โดยสรุปได้ว่า ชนพื้นเมืองเป็นกลุ่มบุคคลที่อาจมีคำเรียกที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็น Indigenous people, local community people, ethnic group, marginalized group กลุ่มบุคคลเหล่านี้ที่มีวิถีการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม การแต่งกาย ในแบบของตนเองที่ได้รับ การสืบทอดมา เป็นกลุ่มบุคคลที่อาศัยโดยยึดโยงอยู่กับวิถีเดิมในการใช้ชีวิตซึ่งมักจะเป็นวิถีที่พึ่งพาสภาพแวดล้อมธรรมชาติจึงเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากมาตรการต่าง ๆ ของภาครัฐในปัจจุบัน โดยเฉพาะกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม การบริหารจัดการที่ดิน เช่น กฎหมายป่าไม้ กฎหมายสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ การเข้าถึงการศึกษา การรักษาพยาบาล การจ้างงาน ยังปรากฏระดับของความแตกต่างระหว่างโอกาสในการเข้าถึงของประชากรส่วนใหญ่และชนพื้นเมือง ประเทศต่าง ๆ จึงพยายามที่จะกำหนดมาตรการเพื่อรับรองสิทธิและช่วยเหลือการใช้ชีวิตของบุคคลเหล่านี้ ซึ่งผู้ร่วมอภิปรายได้แสดงทัศนะว่า การกำหนดขอบเขตของสิทธิ มาตรฐาน การสร้างความตระหนักของสังคม การเสริมสร้างศักยภาพ โดยคงการรักษาอัตลักษณ์และวิถีความเป็นอยู่ของชนพื้นเมือง เป็นสิ่งที่ภาครัฐควรให้การสนับสนุนเพื่อให้ชนพื้นเมืองมีความแข็งแกร่งในการอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยมีตัวอย่างการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การคุ้มครองสิทธิของชนพื้นเมืองในประเทศกัมพูชาและฟิลิปปินส์ ดังนี้

ประเทศกัมพูชา มีการรับรองสิทธิของ “Khmer citizens”^๓ ในรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ค.ศ. ๑๙๙๓ ทำให้ชนพื้นเมืองมีสถานะ Khmer citizens เช่นเดียวกับประชาชนทุกคน และในปี ค.ศ. ๒๐๑๑ ได้มีการให้สิทธิเกี่ยวกับที่ดินแก่ชนพื้นเมือง (Inter-Ministerial Circular no. 001 on interim protective measures protecting lands of indigenous peoples) เนื่องจากสิทธิในวัฒนธรรม (right of culture) ของชนพื้นเมืองจะยึดโยงกับการใช้ที่ดิน

^๓ Constitution of the Kingdom of Cambodia Article 31

เป็นหลัก โดยปัจจุบันประเทศกัมพูชามีความก้าวหน้าในการคุ้มครองสิทธิของชนพื้นเมืองมากขึ้นเรื่อย ๆ เช่น การสนับสนุนการขึ้นทะเบียนชนพื้นเมืองเพื่อรับจัดสรรที่ดินทำกินในรูป communal land และการใช้บังคับกฎหมายโดยคำนึงถึงวัฒนธรรมและประเพณีของชนพื้นเมือง

ประเทศฟิลิปปินส์ สนับสนุนการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับ “ยาแผนโบราณ” (Traditional medicine) เนื่องจากชนพื้นเมืองมีความเกี่ยวข้องกับทรัพยากรพันธุกรรม (Genetic Resources: GR) ภูมิปัญญาดั้งเดิม (Traditional Knowledge: TK) และวัฒนธรรมดั้งเดิม โดยสิ่งที่จะทำใหยาแผนโบราณมีมูลค่าทางเศรษฐกิจ คือ “สิทธิบัตรยา” แต่โดยที่ในทางปฏิบัติยังขาดแนวทางในการแบ่งปันผลประโยชน์ ประเด็นโจรสลัดชีวภาพ^๒ (biopiracy) ตลอดจนการที่ระบบสิทธิบัตรเป็นระบบจดทะเบียน ทำให้ต้องมีกรอบกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาในยาแผนโบราณให้ชัดเจน เช่น การที่ยาแผนโบราณคือภูมิปัญญาที่ทุกคนรู้อยู่แล้ว จึงมีประเด็นในเรื่องการพิสูจน์ความใหม่ของการประดิษฐ์ (Prior art and novelty) ซึ่งเป็นเงื่อนไขในการจดทะเบียนสิทธิบัตร ดังนั้น ประเทศฟิลิปปินส์จึงดำเนินการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชนพื้นเมืองในการได้รับความคุ้มครองภายใต้ระบบกฎหมาย การระบุตัวตนของชนพื้นเมืองเพื่อที่จะสามารถเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ ที่กฎหมายรองรับได้ เช่น การเป็นเจ้าของสิทธิของยาแผนโบราณ การสร้างความเข้มแข็งให้แก่การวิจัยและพัฒนา ยาแผนโบราณ การทำงานร่วมกันกับชนพื้นเมืองเพื่อรักษาสมดุลระหว่างการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาและการรักษาสิทธิของชนพื้นเมือง ทำให้เกิดการพัฒนากฎหมายดั้งเดิมมาสู่ยาแผนปัจจุบัน (Modern Medicine) ตลอดจนสิทธิที่จะได้รับความยุติธรรมในการใช้บังคับกฎหมายว่า หากไม่มีกฎหมายในเรื่องใด ศาลฟิลิปปินส์ได้วางแนวทางที่จะนำจารีตประเพณีของชนพื้นเมืองมาพิจารณาปรับใช้แก้คดีนั้น

๓. วิชาชีพกฎหมายในอาเซียน (Our ASEAN Sentinels)

ที่ประชุมได้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการส่งเสริมวิชาชีพกฎหมายในภูมิภาคอาเซียน ในประเด็นสำคัญดังนี้

๓.๑ การส่งเสริมความหลากหลายและการมีส่วนร่วมในวิชาชีพกฎหมาย

ประเทศกัมพูชา ให้ความสำคัญกับการกำหนด

มาตรการเพื่อส่งเสริมให้มีความหลากหลาย (Diversity) และการมีส่วนร่วม (Inclusion) ในวิชาชีพกฎหมาย ซึ่งเป็นการพิจารณาปัจจัยในเชิงปริมาณ (quantity) และเชิงคุณภาพ (quality) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในวิชาชีพกฎหมายของกลุ่มประชากรต่าง ๆ เช่น การให้เงินช่วยเหลือในช่วงลาคลอด (Decision No. 557 ลงวันที่ ๑ สิงหาคม ค.ศ. ๒๐๒๒) และการส่งเสริมการรับทนายฝึกหัดจากกลุ่มชนพื้นเมือง ทั้งนี้ แนวทางในการส่งเสริมความหลากหลายและการมีส่วนร่วมแบ่งได้เป็น ๓ ขั้นตอน ดังนี้

๑) การเพิ่มความตระหนักรู้ (Awareness raising) โดยการส่งเสริมทักษะที่จำเป็น การให้คำปรึกษา ตลอดจนการจัดหรือลดอุปสรรคในการประกอบวิชาชีพของกลุ่มชายขอบ

๒) กระบวนการในการรับเข้า (Admission process) ที่ยุติธรรมและเป็นธรรม

๓) ขั้นตอนการปฏิบัติวิชาชีพกฎหมาย (Practice stage)

อย่างไรก็ดี มีข้อสังเกตในที่ประชุมว่า อาเซียนอาจจะคำนึงถึงประเด็นความหลากหลายของผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายมากเกินไป เนื่องจากการปรึกษาผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายย่อมคล้ายกับการไปหาหมอที่คนไข้จะต้องการหาหมอที่เก่งที่สุด โดยไม่สนใจว่าจะเป็นผู้ชายหรือผู้หญิง

๓.๒ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในวิชาชีพกฎหมาย

ประเทศไทย มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในวิชาชีพกฎหมายมากขึ้น ได้แก่ การใช้ระบบบริการออนไลน์ศาลยุติธรรม (Court Integral Online Services: CIOS system) ในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ (ค.ศ. ๒๐๑๘) การยื่นฟ้องทางระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์ (e-Filing) ในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ (ค.ศ. ๒๐๒๐) ซึ่งครอบคลุมถึงระบบติดตามสำนวนคดี (Case Tracking System) และการใช้ระบบการพิจารณาคดีอิเล็กทรอนิกส์ (e-Hearing) ซึ่งในปัจจุบันการพิจารณาคดีประมาณร้อยละ ๒๐ ใช้วิธีนี้ ซึ่งไทยนำเสนอว่าการนำเทคโนโลยีมาใช้ในวิชาชีพกฎหมายเป็นสิ่งที่มีความมีการเรียนรู้ร่วมกันในภูมิภาคอาเซียน เนื่องจากเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ ประหยัดต้นทุน (Cost-Saving) แต่ก็ยังมีข้อท้าทายในประเด็นด้านความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูล (Data Security) ความผิดพลาดทางเทคนิค (Technical Glitches) ตลอดจนประเด็นความโปร่งใส อย่างไรก็ตาม ที่ประชุมยังมีข้อห่วงกังวลเกี่ยวกับบทบาทของปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI)

^๒ Biopiracy: the unethical or unlawful appropriation or commercial exploitation of biological materials (such as medicinal plant extracts) that are native to a particular country or territory without providing fair financial compensation to the people or government of that country or territory. (สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๖ จาก <https://www.merriam-webster.com/dictionary/biopiracy>)

ในการประกอบวิชาชีพกฎหมายและการกำหนดข้อจำกัดของการใช้ปัญญาประดิษฐ์ดังกล่าว

๓.๓ การมีปริมาณของผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายมากเกินไป (oversupply)

ประเทศมาเลเซีย มีการเปิดเสรีวิชาชีพกฎหมายตั้งแต่ปี ค.ศ. ๒๐๑๔ ภายใต้เงื่อนไขที่ว่ากฎหมายที่มีบริบทเฉพาะของมาเลเซียจะยังคงจำกัดไว้เฉพาะนักกฎหมายมาเลเซียเท่านั้น เช่น รัฐธรรมนูญ ปกครอง และกฎหมายครอบครัว เช่นเดียวกับ**ประเทศเวียดนาม** ซึ่งมีการเปิดเสรีวิชาชีพกฎหมายตั้งแต่การเข้าเป็นภาคีขององค์การการค้าโลก (WTO) ที่มีเงื่อนไขในการประกอบวิชาชีพกฎหมายในลักษณะที่คล้ายคลึงกับประเทศมาเลเซีย กล่าวคือ หนายที่ไม่ใช่คนเวียดนามจะไม่สามารถดำเนินคดีในศาลได้ โดยเวียดนามเห็นควรเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายในอาเซียนให้มากขึ้น ในขณะที่**ประเทศบรูไน** กำหนดเงื่อนไขการเปิดเสรีการประกอบวิชาชีพกฎหมายเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายที่จบการศึกษาจากประเทศอังกฤษและออสเตรเลียสามารถประกอบวิชาชีพกฎหมายในบรูไนได้ ในขณะที่ผู้จบการศึกษาจากประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์จะต้องมีประสบการณ์ว่าความต่อเนื่องอย่างน้อย ๗ ปี จึงจะสามารถดำเนินคดีที่จำกัดไว้เฉพาะนักกฎหมายบรูไนได้ โดยจะต้องดำเนินการผ่านบริษัทกฎหมายเอกชนของบรูไน ในประเด็นนี้ ที่ประชุมเห็นควรให้มีเวทีการประชุมของอาเซียนเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือในแลกเปลี่ยนข้อมูลกำหนดมาตรฐาน และการรับรองมาตรฐานผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายระหว่างกัน และเห็นว่าความร่วมมือดังกล่าวมีส่วนสำคัญที่จะช่วยแก้ปัญหาที่แต่ละฝ่ายเผชิญ โดยเฉพาะเมื่อปัญหานั้นมีความเกี่ยวข้องกับบริบทของอีกประเทศหนึ่ง และทำให้เกิดการเรียนรู้ปัญหาและทางแก้ไข ปัญหาซึ่งกันและกัน ความร่วมมือที่ใกล้ชิดจะยังสนับสนุนการเปิดเสรีวิชาชีพกฎหมายได้อย่างชัดเจนและมีมาตรฐาน และสนับสนุนให้การหารือและการระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolution (ADR)) ระหว่างกันสามารถดำเนินการได้สะดวกยิ่งขึ้นด้วย

๓.๔ การรักษาหลักนิติธรรม (Rules of Law)

ที่ประชุมมีความเห็นว่า ประเด็นสำคัญในการรักษาหลักนิติธรรม คือ ความไว้วางใจ (trust) ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนั้น จึงต้องทำให้องค์กรผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายทั้งหมดมีความเป็นอิสระ เพื่อที่จะได้สามารถตรวจสอบและถ่วงดุล (check and balance) ระหว่างกัน อันจะเป็นการรักษาหลักนิติธรรมไว้ได้

๔. สิ่งแวดล้อม (Our Environment - UN's Code Red for Humanities)

กรอบทางกฎหมายเพื่อลดความรุนแรงของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) มีเป็นจำนวนมาก ทั้งในระดับระหว่างประเทศและระดับภายในประเทศ ที่สำคัญคือ กรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (United Nations Framework Convention on Climate Change: UNFCCC)

ปี ค.ศ. ๑๙๙๒ ซึ่งมีวัตถุประสงค์สำคัญในการชะลอผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเพื่อให้มนุษย์สามารถปรับตัวได้ และในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. ๒๐๒๒ สมัชชาใหญ่องค์การสหประชาชาติได้รับรองว่า **“สิทธิในสิ่งแวดล้อมที่สะอาด มีสุขภาพ และยั่งยืน เป็นสิทธิมนุษยชน” (Access to a clean, healthy and sustainable environment, a universal human right)** แต่โดยที่ภาครัฐไม่สามารถจัดการกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้ด้วยตัวเอง ต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคประชาสังคม และโดยที่กฎหมายหรือกฎเกณฑ์เพื่อลดผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดความรับผิดชอบ (accountability) ของผู้ที่ทำละเมิด แต่ก็ยังเป็นเครื่องมือที่มีต้นทุนสูง และอาจส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจของภาคเอกชน ตลอดจนกระทบห่วงโซ่อุปทาน (Supply chain) ดังนั้น **การเปลี่ยนผ่านที่เป็นธรรม (just transition)** จึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อไม่ให้ทั้งประเทศในภาพรวมและบุคคลแต่ละคนต้องรับภาระต้นทุนที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมากเกินไป สำหรับการดำเนินการของประเทศไทยนั้น รัฐบาลไทยได้ประกาศเป้าหมายที่จะปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ (Net Zero) ภายในปี ค.ศ. ๒๐๖๕ ประเทศไทยจึงดำเนินมาตรการในหลายด้านเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว โดยขณะนี้อยู่ในระหว่างร่างกฎหมายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (The Climate Change Act) นอกจากนี้ ไทยยังมีศาลที่พิจารณาคดีด้านสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะ (Green Bench) และอยู่ในระหว่างการร่างกฎหมายวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม (The Environmental Case Procedural Law) อีกด้วย

ที่มา : <https://www.unep.org/evaluation-office/our-evaluation-approach/sustainable-development-goals>

ที่ประชุมตระหนักว่า ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเกิดจากการกระทำของมนุษย์ และการแก้ไขปัญหาดังกล่าวไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ในเวลาอันสั้น แต่อาเซียนควรเริ่มดำเนินการตั้งแต่บัดนี้ และควรมุ่งเน้นเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยเฉพาะเป้าหมายที่ ๑๓: เสริมความเข้มแข็งให้แก่กลไกการดำเนินงานและฟื้นฟูสภาพพื้นฐานความร่วมมือระดับโลกสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน (Partnerships for the Goals) เนื่องจากการมีกลไกภาครัฐที่เข้มแข็งและมั่นคงจะเป็นหลักประกันในการทำให้เป้าหมายอื่น ๆ ประสบความสำเร็จและนำไปสู่การรักษาไว้ซึ่งหลักนิติธรรม (Rules of Law) นอกจากนี้ อาเซียนควรกำหนดมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมของอาเซียนที่สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ รวมทั้งปรับเปลี่ยนบทบาทของภาครัฐในเชิงรุกเพื่อพิจารณาและสนับสนุนแนวทางในการเตรียมการให้ภาคเอกชนสามารถปรับตัวเพื่อร่วมแก้ไขปัญหาด้านสภาพแวดล้อมร่วมกันได้ การจะดำเนินการดังกล่าว ภาครัฐจึงจำเป็นต้องทราบข้อมูลที่เกี่ยวข้องว่ามีภาคส่วนใดบ้างที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการที่สนับสนุนด้านสิ่งแวดล้อมตามนโยบายของภาครัฐและได้รับผลกระทบเพียงใด ความสามารถในการผลิตที่อาจส่งผลกระทบต่ออุปสงค์อุปทานของภาคเอกชนที่อาจได้รับผลกระทบจากมาตรการของภาครัฐ ทั้งนี้ เพื่อเตรียมการสำหรับมาตรการที่เหมาะสม รวมถึงกลไกสนับสนุนที่จะนำมาใช้ในบริบทของตน

ในประเด็นนี้ **ประเทศสิงคโปร์และอินโดนีเซีย** ให้แสดงทัศนะเกี่ยวกับความสำคัญของการเพิ่มทางเลือกในรูปพลังงานสะอาดว่าควรเป็นสิ่งที่ประเทศอาเซียนควรให้ความสำคัญในลำดับต้น ไม่ว่าจะเป็นพลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานไฮโดรเจน พลังงานน้ำ พลังงานลม ซึ่งปัจจุบันนี้เทคโนโลยีได้พัฒนาไปจากเดิมมาก ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตพลังงานสะอาดลดลงอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเทียบกับทศวรรษก่อน โดยสิงคโปร์เห็นว่าเป้าหมายที่ ๑๓ ภายใต้ SGD Goals จะช่วยให้สามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างแท้จริง และจะช่วยสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนของสังคมให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินมาตรการ

ด้านสิ่งแวดล้อมให้บรรลุผลได้ รวมทั้งจะทำให้สังคมเกิดความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญในการปฏิบัติตามมาตรการที่กฎหมายกำหนด ในขณะที่ประเทศอินโดนีเซียให้ความสำคัญกับความมั่นคงทางอาหารโดยเห็นว่าสภาพแวดล้อมปัจจุบันทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านภูมิอากาศและสภาพแวดล้อม การสร้างความยั่งยืนด้านอาหารจึงเป็นสิ่งที่ประเทศอาเซียนควรตระหนักทั้งในฐานะที่เป็นประเทศเกษตรกรรมและในฐานะที่อาหารเป็นความมั่นคงที่สิ่งมีชีวิตต้องการ ประเทศไทยได้นำเสนอมาตรการสนับสนุนการลดการปล่อยคาร์บอนว่า ประเทศไทยกำหนดเป้าหมายการลดการปล่อยคาร์บอนที่ชัดเจน และมีการดำเนินโครงการต่าง ๆ เพื่อลดการปล่อยคาร์บอน โดยมีการดำเนินการทั้งด้านนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการไปพร้อมกัน โดยการดำเนินมาตรการมีทั้งที่ต้องดำเนินการผ่านกฎหมายแม่บทกฎหมายลำดับรอง และการใช้มาตรการทางบริหาร

๕. ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence - We Innovate and Survive)

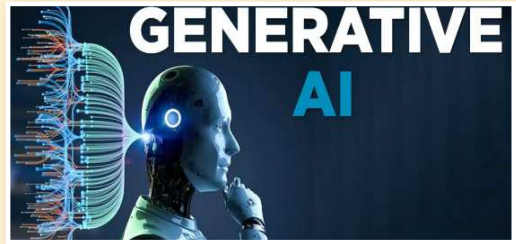
การนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการพิจารณาคดีและการอนุญาตตุลาการได้เปลี่ยนจากการใช้เทคโนโลยีเพื่อช่วยจัดการข้อมูล (Intelligent Assistance) ซึ่งไม่สามารถคิดหรือวิเคราะห์ข้อมูลได้เอง ไปสู่การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Generative artificial intelligence: Generative AI หรือ GenAI) ที่สามารถคิดวิเคราะห์และคาดเดาผลลัพธ์ซึ่งเป็นข้อมูลชุดใหม่ได้ เช่น การทำ Predictive Coding ของ AI ที่สามารถประเมินและคาดการณ์ผลการวินิจฉัยของศาลโดยพิจารณาจากเอกสารแนวบรรทัดฐานและข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องแห่งคดีซึ่งได้มีการนำมาใช้ในคดี Pyrrho Investments v MWB Property (2016) ซึ่งนอกจากจะมีความแม่นยำแล้วยังช่วยลดค่าใช้จ่ายและระยะเวลาในการพิจารณาเอกสารจำนวนมากได้ (Document Intensive Case) ทำให้มีการนำ AI มาใช้ในการอนุญาตตุลาการระหว่างประเทศมากขึ้น ประกอบกับอนุสัญญาว่าด้วยการยอมรับนับถือและการบังคับตามคำชี้ขาดอนุญาโตตุลาการต่างประเทศ ค.ศ. ๑๙๕๘ หรืออนุสัญญานิวยอร์ก (Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards: New York Convention) ไม่มีข้อห้ามการนำ AI มาใช้และไม่ห้ามการใช้อนุญาโตตุลาการ AI (Art I (2) และ Art V (1) (b)) เนื่องจากอนุสัญญานิวยอร์กได้รับการสัตยาบันก่อนที่จะเกิด AI ดังนั้น การใช้อนุญาโตตุลาการ AI ได้หรือไม่จึงขึ้นอยู่กับกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ ในประเด็นนี้มีข้อพิจารณาว่าประเทศเนเธอร์แลนด์ ฝรั่งเศส และประเทศ

SECTION ONE B - ARBITRAL TRIBUNAL

Article 1023

Any natural person of legal capacity may be appointed as arbitrator. Unless the parties have agreed otherwise with a view to the impartiality and the independence of the arbitral tribunal, no person shall be precluded from appointment by reason of his nationality.

ที่มา : [https://nai-nl.org/downloads/NAI%20translation%20DAA%20\(Book%204%20DCCP\).pdf](https://nai-nl.org/downloads/NAI%20translation%20DAA%20(Book%204%20DCCP).pdf)

ที่มา : <https://www.studyiq.com/articles/generative-ai/>

อังกฤษไม่มีข้อห้ามการใช้ AI ในการอนุญาโตตุลาการ การใช้ AI ในการอนุญาโตตุลาการที่ช่วยลดทั้งระยะเวลาและค่าใช้จ่ายจึงได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน ส่วนการใช้ AI เป็นอนุญาโตตุลาการนั้น ได้มีการหยิบยกวาทะปัญหาเกี่ยวกับการตั้งอนุญาโตตุลาการตาม Article 1023 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของประเทศเนเธอร์แลนด์เป็นการกำหนดถึงบุคคลธรรมดาว่าอาจได้รับการแต่งตั้งเป็นอนุญาโตตุลาการ จึงอาจเป็นการพิจารณาโดยปริยายว่าอนุญาโตตุลาการต้องเป็น “คน” เท่านั้น หรือกรณีของประเทศจีน อินโดนีเซีย เวียดนาม ก็เช่นกันที่กำหนดให้อนุญาโตตุลาการต้องมีประสบการณ์ในฐานะผู้พิพากษาหรือทนายความ ประเทศอังกฤษกำหนดให้หน้าที่ของอนุญาโตตุลาการสิ้นสุดลงเมื่อตาย ประเด็นนี้จึงเป็นประเด็นที่ต้องมีการติดตามแนวโน้มการใช้ AI ที่มีใช้เพียงการสนับสนุนการอนุญาโตตุลาการเท่านั้น แต่ในอนาคตอาจมีการแก้ไขบทบัญญัติกฎหมายให้เกิดความชัดเจนเพื่อรองรับการตั้งอนุญาโตตุลาการ AI

อย่างไรก็ดี โดยที่การใช้ GenAI ในการวิเคราะห์และคาดการณ์ข้อมูลเป็นการดำเนินการผ่าน social circle และพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตของบุคคล จึงต้องมีการใช้ข้อมูลจำนวนมาก จึงมีประเด็นพิจารณาว่ามีการใช้ข้อมูลที่เหมาะสมหรือไม่ ข้อมูลดังกล่าวควรนำมาใช้หรือไม่ (ประเด็นด้านจริยธรรม) ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นและความรับผิดชอบของผู้ที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากผู้ที่นำข้อมูลเข้าไปเก็บไว้ในโปรแกรมสำหรับอัลกอริทึมคือ “คน” นอกจากนี้ยังมีประเด็นด้านความยุติธรรม หลักนิติธรรม (due process of law) การมีอคติ (bias) ความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ (cyber security) และที่สำคัญคือ **การละเมิดการรักษาความลับ (Breach of Confidentiality)** ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการอนุญาโตตุลาการ เนื่องจากการใช้ AI จะเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายคน ทำให้อาจเกิดการรั่วไหลของข้อมูลได้ โดยระบบ Civil Law อาจมีข้อจำกัดการใช้งาน AI ที่มากกว่าระบบ Common Law โดยเฉพาะการใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาและการตีความหลักกฎหมาย เช่น “หลักสุจริต” (Ex aequo et

bono) การพิจารณาระดับของความระมัดระวังตามควร ดังนั้น หากจะมีการใช้อนุญาโตตุลาการ AI จะต้องมีการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของอนุญาโตตุลาการ AI ว่าจะเป็นอย่างใด และต้องพิจารณาว่าใครจะเป็นผู้กำหนดมาตรฐานดังกล่าว ในปัจจุบัน ได้มีการเสนอร่างแนวทางเกี่ยวกับการใช้ AI ในอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ (Silicon Valley Arbitration and Mediation Center Draft Guidelines on the Use of Artificial Intelligence (AI) in International Arbitration) เพื่อพิจารณาหาแนวทางร่วมกัน นอกจากนี้ การใช้ AI ยังอาจส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้ใช้เช่นกัน เช่น การยอมรับเงื่อนไขต่าง ๆ ที่แพลตฟอร์ม AI กำหนดไว้ การใช้ AI อย่างกว้างขวางจึงเป็นสิ่งที่ภาครัฐควรต้องตระหนักถึงศักยภาพของ AI และความสำคัญในการกำกับดูแลด้วยโดย Artificial Intelligence และ Intelligent Assistance เป็น AI ที่มีความแตกต่างกันในอัลกอริทึมที่นำมาใช้ และส่งผลต่อขอบเขตการทำงานและศักยภาพของ AI นั้น ซึ่งผู้ใช้งานและผู้เกี่ยวข้องอาจไม่สามารถทราบได้ถึงความสามารถของ software ของ AI ที่ตนเองเข้าไปเกี่ยวข้องในการทำธุรกรรมด้วย

ในการกำหนดความสัมพันธ์การทำงานระหว่างมนุษย์และ AI นั้น จึงได้มีการหยิบยกข้อพิจารณา high risks/high demands โดยกรณีที่มีความเสี่ยงสูง (มีผลกระทบต่องสังคม) อาจจำเป็นต้องกำหนดให้มนุษย์เป็นผู้ตรวจสอบการดำเนินการของ AI เนื่องจากประสบการณ์และทักษะในการดำเนินคดี (advocacy skills) และการมีส่วนร่วมของ “คน” ยังคงเป็นสิ่งจำเป็นเสมอ แต่ในกรณีที่มีความเสี่ยงต่ำ/ปริมาณงานมาก อาจเป็นกรณีที่ที่เหมาะสมสำหรับการใช้ AI เพื่อเป็นการประหยัดเวลา ซึ่งปัจจุบันมีแนวบรรทัดฐานในมลรัฐเท็กซัสที่กำหนดให้มีการลงนามรับรองในเอกสารว่าไม่มีการนำ AI มาใช้ หรือมีการตรวจสอบการใช้ข้อมูล AI โดยมนุษย์แล้ว^๓ ดังนั้น การใช้ AI อย่างกว้างขวางจึงเป็นสิ่งที่ภาครัฐควรต้องตระหนักถึงศักยภาพของ AI ความสำคัญในการกำกับดูแล และการคุ้มครองสิทธิของผู้ใช้งาน AI ที่อย่างน้อยบุคคลควรที่จะได้รับทราบถึงขอบเขตศักยภาพของ AI ที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยนั่นเอง

^๓ U.S. District Judge Brantley Starr of the Northern District of Texas (สืบค้นเมื่อวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๖ จาก <https://www.cbsnews.com/news/texas-judge-bans-chatgpt-court-filing/>)

นายพล เกียรติกุล รองเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา เป็นประธานในพิธีเปิดโครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เพื่อเผยแพร่ความรู้กฎหมายว่าด้วยการปรับเป็นพินัย เมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๖๖ ณ ห้องแมนดาริน เอปี้ ชั้น ๑ โรงแรมแมนดาริน กรุงเทพฯ

นางภานุมาศ สิทธิเวคิน รองเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา เป็นประธานในพิธีเปิดโครงการพัฒนาองค์ความรู้ เชิงสร้างสรรค์ด้านการป้องกันการทุจริต : การบริหารจัดการความเสี่ยงการทุจริต จัดโดยศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต เมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ ณ ห้องประชุมปริทัศน์ พนมยงค์ โดยมีนางสาววรัญญา ชวศุกุล รองผู้อำนวยการ กองบริหารความเสี่ยงและการสกัดกั้นการทุจริตในภาครัฐ สำนักงาน ป.ป.ท. และ นายกัลณวิทย์ นวลจันทร์ นักสืบสวน สอบสวนชำนาญการ สำนักงาน ป.ป.ท. ร่วมเป็นวิทยากรบรรยายให้ความรู้ในการบริหารจัดการความเสี่ยงของการดำเนินงาน ที่อาจก่อให้เกิดการทุจริต พร้อมทั้งมีการฝึกภาคปฏิบัติเพื่อทบทวนความรู้ความเข้าใจ

นายจันทพันธ์ ทัพสุบุตร ผู้อำนวยการกองพัฒนากฎหมาย นางสาวรัชนิ สังกัทองงาม ผู้อำนวยการสำนักงานเลขาธิการ และนายณรินทร์ โพธิ์พัฒนชัย นักกฎหมายกฤษฎีกาชำนาญการพิเศษ เป็นผู้แทนสำนักงานฯ เข้ารับรางวัล “Recognition of Excellence 2023” ผลงานโครงการระบบกลางทางกฎหมาย (Law Portal) จากนายโมฮิต ซาการ์ CEO และบรรณาธิการวารสาร OpenGov Asia สิงคโปร์ เมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๖๖ ณ ห้องบอลรูม โรงแรมแกรนด์ไฮแอท เอราวัณ ราชดำริ

ประโยชน์จากร่างกฎหมาย

ร่างพระราชบัญญัติการประกันภัยทางทะเล พ.ศ.

สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติ

๑. สัญญาประกันภัยทางทะเล คือ สัญญาที่ผู้รับประกันภัยตกลงที่จะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้ผู้เอาประกัน ตามที่ได้ตกลงกันเมื่อเกิดวินาศภัยที่เกี่ยวข้องกับการพ่วงภัยทางทะเล
๒. กำหนดลักษณะผู้มีส่วนได้เสียต่อการเอาประกันภัย มูลค่าที่เอาประกันภัย (ซึ่งอาจรวมวัสดุอุปกรณ์ เรือ สัมภาระ เสมียง ของใช้สำหรับคนประจำเรือและลูกเรือ เชื้อเพลิง เงินค่าจ้างที่ได้จ่ายล่วงหน้าแก่ ลูกเรือ และค่าใช้จ่ายอื่นที่จำเป็นต่อการเดินเรือ) รวมทั้งกำหนดลักษณะประกันภัยที่ตกเป็นโมฆะ
๓. กำหนดให้มีการเปิดเผยและการแถลง เพื่อเป็นหลักประกันว่าสัญญาประกันภัยทางทะเลเป็นสัญญาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความสุจริต โดยกำหนดขอบเขต ลักษณะ สาระในสัญญาที่ต้องเปิดเผย รวมทั้งเงื่อนไขและ ข้อมูลที่ต้องแถลงแก่ผู้บริโภครและผู้ที่ไม่ใช่ผู้บริโภค
๔. กรณธรมีประกันภัยทางทะเลแบ่งเป็น ๕ ประเภท ได้แก่ แบบรายเที่ยว แบบกำหนดเวลา แบบกำหนดมูลค่า แบบไม่กำหนดมูลค่า และแบบลอยตัว ทั้งนี้ ข้อตกลงหรือเงื่อนไขของสัญญาประกันภัยทางทะเลต้องกำหนด ไว้ในกรณธรมีประกันภัย
๕. กำหนดลักษณะการรับประกันภัยซ้ำซ้อน ข้อจำกัด หลักเกณฑ์ และเงื่อนไขการได้รับค่าสินไหมทดแทนกรณี การรับประกันภัยซ้ำซ้อน
๖. กำหนดให้มีคำรับรองและข้อตกลงอื่นใด ซึ่งต้องมีรายละเอียดในการแถลง และผู้เอาประกันภัยต้องปฏิบัติตาม คำรับรองอย่างเคร่งครัด ไม่ว่าคำรับรองนั้นจะเป็นสาระสำคัญต่อความเสี่ยงภัยหรือไม่
๗. กำหนดเงื่อนไขความคุ้มครองความเสี่ยงภัยในการเดินทางในกรณีต่าง ๆ รวมทั้งระยะเวลาในการเดินทาง ที่กำหนดในกรณธรมี
๘. กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการโอนกรณธรมีประกันภัย
๙. กำหนดวิธีดำเนินการในการจ่ายและรับเบี้ยประกันภัย รวมทั้งการดำเนินการผ่านนายหน้าประกันภัย
๑๐. กำหนดลักษณะความเสียหายที่ผู้รับประกันภัยต้องรับผิดชอบและความเสียหายที่ไม่อยู่ในข่ายต้องรับผิดชอบ โดยความเสียหายแบ่งเป็นความเสียหายเป็น ๒ ประเภท คือ ความเสียหายสิ้นเชิงและความเสียหายบางส่วน พร้อมกำหนดเงื่อนไขการจ่ายค่าสินไหมทดแทนความเสียหายในแต่ละประเภท
๑๑. กำหนดวิธีการคำนวณจำนวนเงินประเมินค่าสินไหมทดแทน
๑๒. กำหนดสิทธิของผู้รับประกันภัยเกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทน
๑๓. กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเรียกคืนเบี้ยประกันภัย
๑๔. ผู้รับประกันภัยมีสิทธิที่จะไม่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหากมีการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉล
๑๕. กำหนดหลักเกณฑ์การประกันภัยแบบสหการ คือ บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปตกลงที่จะรับประกันภัย ซึ่งกันและกันเพื่อวินาศภัยทางทะเล
๑๖. การเรียกให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนมีอายุความ ๒ ปี

ประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ

๑. มีกฎหมายว่าด้วยการประกันภัยทางทะเลเป็นการเฉพาะ
๒. เพิ่มศักยภาพด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมการประกันภัยทางทะเลและการขนส่งทางทะเลของประเทศ
๓. อำนวยความสะดวกในการการค้าระหว่างประเทศ และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ
๔. ให้ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการประกันภัยทางทะเลสามารถเข้าใจกฎหมายได้ง่ายเพื่อปฏิบัติตามกฎหมาย ได้อย่างถูกต้อง